

nr.4 / august 2019 – 81. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

MINDRETALLENE I GRÆNSELANDET:

“ Det er ikke os,
der har flyttet os.
Det har grænsen

LÆS SIDE 4-13

Dronningen
besøger Sydslesvig

LÆS SIDE 18

Ny bog om
hertugdømmet
Slesvig

LÆS SIDE 28

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

“Vi havde jo nok ikke siddet her sammen for 20 år siden, vel Jens?”

Læs stort interview med generalsekretær Jens A. Christiansen, SSF, og formand Hinrich Jürgensen, BDN, side 4-13

3 LEDER

Af Jens Andresen

4 “DET ER IKKE OS, DER HAR FLYTTET OS. DET HAR GRÆNSEN”

Interview med Jens A. Christiansen, SSF, og Hinrich Jürgensen, BDN

14 POSTKORT FORTÆLLER OM DANSKERNES FORHOLD TIL TYSKLAND

17 KORT NYT FRA GRÆNSELANDET

18 DRONNINGENS BESØG I SLESVIG-HOLSTEN OG HOS DET DANSKE MINDRETAL ER PÅ PLADS

20 “SØNDERJYLLAND ER EN ULØSELIG DEL AF MIG”

Interview med trompetist og komponist Valdemar Rasmussen

24 “JEG GLEMMER ALDRIG DEN DAG, VI SKULLE HENTE GABY FOR FØRSTE GANG”

Interview med Gaby Brix, Sydslesvig, og Jytte og Georg Sandvad, Silkeborg, om at være feriebarne

28 ANMELDELSE: HERTUGDØMMET

Af Jens Lei Wendel-Hansen

31 THERKELSENS HJØRNE

32 DET SKER I LOKALFORENINGERNE

36 REGENTBESØG I SYDSLESVIG ER OGSÅ POLITIK

Dronningen besøger Sydslesvig

Læs side 18 og bagsiden

Foto: Flemming Jeppesen/Fokus

Forvirrende og fascinerende. Sådan er Sønderjyllands historie

Læs om ny bog side 28

Foto: Wikimedia Commons

LEDER

VELKOMMEN TIL SYDSLESVIGUDVALGET

Af Jens Andresen

En ny regering er dannet efter folketingsvalget 5. juni, og Folketinget er ved at være klar til at begynde lovgivningsarbejdet. De fleste udvalgsposter og ordførerskaber er fordelt, og det gælder også medlemskabet af Folketingets Sydslesvigudvalg, som siden folke-

tingsvalget 15. september 2011 træffer afgørelse om tilskud og støtte til aktiviteter til gavn for det danske mindretal i Sydslesvig og rådgiver kulturministeren, tidligere undervisningsministeren, om forhold af betydning for mindretallet.

Sydslesvigudvalget, der afløste Udvalget vedrørende Danske Kulturelle Anliggender i Sydslesvig, det såkaldte Femmandsudvalg, har fra 2011 og indtil nu haft fem medlemmer. I fremtiden vil Sydslesvigudvalget have syv medlemmer.

Forøgelsen af antallet af medlemmer i Sydslesvigudvalget skyldes en lovændring, hvorefter de syv største partier i Folketinget nu er berettiget til at sende hver sit medlem til udvalget. Mette Bock var som medlem af Folketinget og formand for Grænseforeningen med til at foreslå, at der skulle være syv og ikke fem medlemmer af Sydslesvigudvalget.

Der skal altid et flertal til at gennemføre en beslutning i Folketinget. Men på særlige områder er det af afgørende betydning, at der sendes et signal om, at hele Folketinget står bag. Et sådant signal er af stor betydning for det danske mindretal, der med rette kan føle det som en slags moralsk støtte til det arbejde, der ydes i mindretallet.

I Grænseforeningen glæder vi os til at møde det nye Sydslesvigudvalg for sammen med mindretallets egne repræsentanter at skabe forståelse for betydningen af mindretallets indsats for at bevare en hverdag, der er så dansk som mulig, i deres hjemstavn.

Er der noget nyt i det, vil nogen måske spørge, og svaret herpå er ja.

Et mindretal som det danske i Sydslesvig, er nemlig, lige så lidt som et hvilket som helst andet lokalsamfund, en statisk størrelse. Det danske mindretal med dets organisationer undergår løbende en udvikling og ønsket

“ Et mindretal som det danske i Sydslesvig, er nemlig, lige så lidt som et hvilket som helst andet lokalsamfund, en statisk størrelse

om fornyelser og tilpasninger dukker hele tiden op. Disse forandringer af mindretallet og dets virke er det vigtigt at sikre bred opbakning til fra Folketinget, og det er Folketingets Sydslesvigudvalg garanten for.

Velkommen til det nye Sydslesvigudvalg.

Jens Andresen er formand i Grænseforeningen

MINDRETALLENE I GRÆNSELANDET:

“DET ER IKKE OS, DER HAR FLYTTET OS. DET HAR GRÆNSEN

GENFORENINGEN Tosprogede byskilte, flagning med det tyske flag og fædre, der deltog på tysk side under Anden Verdenskrig. Det var nogle af temaerne, da magasinet *Grænsen* mødte Jens A. Christiansen, der er generalsekretær for Sydslesvigsk Forening, og Hinrich Jürgensen, der er formand for Bund Deutscher Nordschleswiger. Anledningen til interviewet er 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark til næste år

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Flemming Jeppesen/Fokus

Når det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland helt op i 1990'erne skulle til konference i den europæiske mindretalsorganisation FUEN rundt om i Europa, skete det altid efter samme mønster: Repræsentanterne for det tyske mindretal steg på toget i Tinglev. Toget fortsatte herefter sydpå, og når det kørte ind på perronen i Flensborg, steg repræsentanterne fra det danske mindretal i Sydslesvig på. Men de to delegationer satte sig i hver sin ende af toget, og de talte ikke sammen.

Sådan er det ikke længere. At forholdet mellem de to nationale mindretal, har ændret sig, bliver bekræftet en solrig sommerdag på Folkehjem i Aabenraa, der kalder sig hele Sønderjyllands forsamlingshus.

Magasinet *Grænsen* har inviteret Jens A. Christiansen, der er generalsekretær for Sydslesvigsk Forening (SSF), og Hinrich Jürgensen, der er formand for Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), til en samtale om tosprogede byskilte, flagning med det tyske flag i Sønderjylland og meget andet, herunder deres egne livshistorier med fædre, der deltog på tysk side under Anden Verdenskrig, og hvad det har betydet i forhold til engagement og splittelse i deres familier i det dansk-tyske grænseland. Anledningen til interviewet på ►

Hinrich Jürgensen, der er formand for Bund Deutscher Nordschleswiger i Aabenraa, og Jens A. Christiansen, der er generalsekretær i Sydslesvigsk Forening i Flensborg, er enige: De ville ikke have kunnet mødes på Folkehjem i Aabenraa for 20 år siden. Men det kan de i dag.

- Folkehjem er 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark i 2020.

Den joviale tone, der bliver slået an mellem de to mænd, kommer blandt andet til udtryk ved afslutningen af interviewet, da fotografen beder Jens A. Christiansen og Hinrich Jürgensen om at gå op i Billedsalen på Folkehjem og posere foran de mange billeder af kendte personer fra den sønderjyske historie. Hinrich Jürgensen slår Jens A. Christiansen på skulderen og siger: "Hvad så, Jens. Hvordan ville du have det med at blive fotograferet på et så nationalt sted i Tyskland?" "Ikke så fedt", indrømmer Jens A. Christiansen.

Forinden har vi siddet i restauranten og talt sammen, mens kong Christian 10., der red over den gamle 1864-grænse ved Christiansfeld den 10. juli 1920, har skuet ned på os oppe fra væggen, hvor hans portræt hænger ved siden af dronning Alexandrine, der i øvrigt var født som hertuginde i Schwerin i Mecklenburg-Vorpommern, 250 kilometer sydøst for Aabenraa. Oven over baren er skrevet H.P. Hanssens manende ord med en negativ omskrivning af det dobbelte kærlighedsbud fra Det Nye Testamente: "Hvad du vil, at andre ikke skal gøre imod dig, det skal du heller ikke gøre imod dem". Under citatet står der: "H.P. Hanssen 17. november 1918 om at behandle de tysksindede godt."

I har sagt ja til at mødes her i forsamlingshuset Folkehjem i Aabenraa, hvor den danske politiker H.P. Hanssen i 1918 formulerede sønderjydernes krav om en folkeafstemning efter Første Verdenskrig. Senere rejste han til Berlin og talte i Rigsdagen, hvor han krævede, at Nordslesvig blev genforenet med Danmark. Hvad synes I om at være på dette sted?

Hinrich Jürgensen: "Jeg synes, det er spændende med sådan nogle kulturhistoriske steder. Når jeg sidder her, er det jo også et tegn på, hvor langt vi er kommet i

løbet af de 100 år siden grænsedragningen i 1920. H.P. Hanssens ord oppe på væggen om at behandle de tysksindede godt, er jo faktisk det, som vi i FUEN prøver at fortælle folk: Hvis vi undlader at skabe konflikter, så bliver der fred i verden. Det er op til os selv. Det samme gælder selvfølgelig i Aabenraa. Og der er da sket meget i de senere årtier. Vi havde jo nok ikke siddet her sammen for 20 år siden, vel Jens?"

Jens A. Christiansen: "Nej, det tror jeg heller ikke, vi havde."

Hinrich Jürgensen: "Det er først som voksen, jeg har besøgt Folkehjem, selv om min familie har boet her i nærheden i generationer. Det skete, da jeg blev formand for Landboforeningen, og der blev afholdt møder her. Da jeg var ung, var det ikke velanset, at vi, der kom fra det tyske mindretal, kom til bal i de sønderjyske forsamlingshuse. Men det var vi unge da ligeglade med. Vi dukkede op alligevel".

Jens A. Christiansen: "For mig personligt er Folkehjem virkelig et sted, der emmer af det at være dansk. Nu er jeg selv fra Flensborg, og Flensborg havde det jo lidt svært med, at H.P. Hanssen i sin tid kørte Flensborg-linjen, der gik ud på, at Flensborg ikke skulle med i 1. zone, fordi han frygtede, at der ikke ville blive dansk flertal i Flensborg. Det kom til at holde stik."

Det officielle Danmark vil til næste år markere, at det er 100 år siden, at Sønderjylland blev genforenet med Danmark i 1920. Det forekommer, at det danske mindretal i Tyskland og det tyske mindretal i Danmark ikke har helt den samme trang til fest som resten af Danmark. For jeres to mindretal 'kom ikke hjem', da den dansk-tyske grænse blev flyttet 75 kilometer mod syd i 1920 efter folkeafstemningen. Hvad håber I at få ud af Genforeningsjubilæet i 2020?

Jens A. Christiansen: "Vi håber, at markeringen af Genforeningen i 2020 giver det danske mindretal en anledning til

Overalt i og uden for det sønderjyske forsamlingshus, Folkehjem, i Aabenraa, mindes den besøgende om Genforeningen. Fra venstre mod højre er det den gamle indgang til Folkehjem, en buste af H.P. Hanssen og en af de gamle grænsesten, der stod ved Kongeå-grænsen fra 1864 til 1920. Nederste billede: H.P. Hanssens manende ord til danskerne om at behandle de tysksindede ordentligt kan læses på væggen i restauranten.

at få fortalt sin fortælling. Og vi håber, at vi kan få styrket båndene mellem det danske mindretal og den danske befolkning. Udgangspunktet er jo, at det danske mindretal ikke fejrer Genforeningen. Vi formulerer det sådan, at vi markerer folkeafstemningen og den efterfølgende grænsedragning i 1920. Vi glæder os sammen med vore landsmænd over, at Sønderjylland og Danmark kan markere Genforeningen, men vi synes selvfølgelig, det var kedeligt, at vi ikke kom hjem, som man formulerede det dengang."

Hinrich Jürgensen: "Jeg håber, at vi kan få både danskere og tyskere til at forstå, at det ikke er os, der har flyttet os. Det har græn-

Hvad du vil, at andre ikke skal gøre imod dig,
det skal du heller ikke gøre imod dem.

H. P. Hanssen, 17. november 1918
om at behandle de tysksindede godt

sen. I det tyske mindretal taler vi heller ikke om en fejring af Genforeningen. Faktisk synes vi, det er lidt af en retorisk genistreg at kalde det en genforening. Tværtimod delte man jo Slesvig i 1920, så der blev tale om et Nord- og et Sydslesvig. Jeg håber, at der i 2020 vil blive sat fokus på Sønderjylland og grænseregionen i det hele taget samt de seneste 100 års historie. Og så skal vi da også bruge anledningen til at fortælle vidt og bredt, at vi er gået fra fjendskab til venskab. Genforeningsåret er jo også dansk-tysk venskabsår, og der vil blive masser af aktiviteter også på tysk side. Jeg har allerede nu sagt til min kone: Jeg siger farvel 1. januar 2020 og kommer hjem igen 31. december ►

Jens A. Christiansen, generalsekretær i Sydslesvigsk Forening: "Udgangspunktet er jo, at det danske mindretal ikke fejrer Genforeningen. Vi formulerer det sådan, at vi markerer folkeafstemningen og den efterfølgende grænsedragning i 1920. Vi glæder os over, at Sønderjylland og Danmark kan markere Genforeningen, men vi synes selvfølgelig, det var kedeligt, at vi ikke kom hjem, som man formulerede det dengang."

Hinrich Jürgensen, formand i Bund Deutscher Nordschleswiger: "I det tyske mindretal taler vi heller ikke om en fejring af Genforeningen. Faktisk synes vi, det er lidt af en retorisk genistreg at kalde det en genforening. Tværtimod delte man jo Slesvig i 1920, så der blev tale om et Nord- og et Sydslesvig."

- 2020. Det bliver et spændende år, der også skal bruges til at pege fremad."

Det var først i 1995 ved festlighederne i anledning af 75-året for Genforeningen, at Heinrich Schultz, der var formand for SSF dengang, anerkendte grænsedragningen: "I dag kan jeg se, at afstemningsresultatet fra 1920 var rigtigt", sagde han. Hvorfor skulle der gå så lang tid, før det danske mindretal bakkede op om afstemningsresultatet fra 1920?

Jens A. Christiansen: "Du må regne med, at det danske mindretal efter 1920 og et godt stykke op i 1950'erne var en kamporganisation. Der var stadigvæk stærke kræfter, der troede på, at det på et tidspunkt ville komme til en genforening, også for Sydslesvigs vedkommende. Det var bare et spørgsmål om, hvor længe man skulle vente."

Det vakte stor debat i de danske medier, da Søren Krarup (DF) i 2006 udtalte, at han

havde et genforeningshåb, og det samme gentog sig i 2017, denne gang også i de tyske medier, da Søren Espersen (DF), den daværende formand for Det Udenrigspolitiske Nævn, udtalte det samme. Tror du, at der i dag er medlemmer af det danske mindretal, der har et genforeningshåb?

Jens A. Christiansen: "Det er svært at sige. Genforeningshåbet eksisterer jo ikke rent realpolitisk. København-Bonn erklæringer-

ne og de venskabelige geopolitiske forhold i det dansk-tyske grænseland gør, at spørgsmålet om genforening i statsretlig forstand ikke er aktuelt. Afstemningerne i 1920 var et spejlbillede af den reelle nationale sammensætning i 1. zone og 2. zone. De seneste 60 års positive udvikling af ligestilling og folkeretlige rammer har givet øget stabilitet i en sådan grad, at man kan hævde, at den sproglige og kulturelle grænse i dag ikke går ved Kruså, men snarere ved Ejderen.

Nærer du selv et genforeningshåb?

Jens A. Christiansen: "Jeg bruger ikke udtrykket genforeningshåb. Men genforeningshåbet på et metaplan forstået som et håb, man nærer i sit hjerte og som en kærlighed til det danske, kan jeg godt forstå. Spørgsmålet er jo bare, hvor meget genforening, der er brug for i grænselandet, når den aktuelle situation giver mulighed for, at både det danske og det tyske mindretal kan være forenet med det sproglige og kulturelle fællesskab, de ønsker at være en del af."

"Jeg mener, at vi som dansk mindretal i Sydslesvig skal vedligeholde forkærligheden til dansk sprog og kultur. Derved opstår en levende folkelig og kulturel forening med Danmark. Grænsen er i dag ikke en reel hindring for, at danskheden er spillevende i Sydslesvig. Det er jo netop pointen i grænselandets positive fortælling her forud for 2020."

"Det vigtige er at slå fast, at selvfølgelig gælder folkenes selvbestemmelsesret, og grænsen blev i 1920 fastlagt på demokratisk vis. Hvordan verden ser ud om 50 eller 100 år, kan jeg jo af gode grunde ikke vide."

Det tyske mindretal kæmpede for en grænserevision frem til 1945. Nærer du, Hinrich Jürgensen, i dag et håb om, at Nordslesvig skal blive genforenet med Tyskland?

"Det tyske mindretal lavede en loyalitetserklæring i 1945, hvormed vi accepterede

Mine bedste- forældre på min fars side flyttede fra Padborg til Flensborg for at være med til at stemme Flensborg hjem til Danmark

Jens A. Christiansen,
generalsekretær i Sydslesvigs Forening

den danske grundlov og det danske kongehus. Og dermed er det kapitel lukket for vores vedkommende. Vi bor, hvor vi bor, og grænsen ligger, hvor grænsen ligger. I dag arbejder vi for at få lov til at opretholde vores sprog og kultur. På Bund Deutscher Nordschleswigers våbenskjold optræder de slesvigske løver, men også en bro. Det tyske mindretal ser det som sin opgave at bygge bro mellem Danmark og Tyskland, mellem mindretallene og mellem det tyske mindretal og flertalsbefolkningen."

"Da Søren Krarup i sin tid begyndte at tale om en grænserevision, blev jeg også ringet op af en journalist. Dengang svarede jeg, at jeg syntes, det var en spændende tankegang. For hvis det sker, så bliver der i alt fald et ret stort tysk mindretal. Så blev der tavshed i den anden ende af telefonen, og så sagde journalisten: 'Shit mand, det havde jeg slet ikke tænkt på.' Og det er jo det, der er sagen. Men selvfølgelig kan vi ikke sidde og udtale os om, hvad der vil ske om 100 år. For mig er det bare afgørende at holde fast ved, at grænsen er opstået på demokratisk vis, og at grænsen ligger fast."

Hvad har Genforeningen i 1920 betydet for jer og jeres familier?

Jens A. Christiansen: "Mine bedsteforældre på min fars side flyttede fra Padborg til Flensborg for at være med til at stemme Flensborg hjem til Danmark. Det blev begyndelsen på den mindretalsrejse, som min familie har været på i 100 år. Min far blev som dansk sydslesviger ufrivilligt indkaldt til den tyske værnemagt og overlevede med nød og næppe. Han blev taget til fange ved de allieredes invasion i Normandiet og kom i krigsfangenskab i USA. Min mor var i en periode tvangsarbejder på en ammunitionsfabrik i Hamborg. Da min far kom hjem i august 1946, blev det hans store livsopgave som journalist og organisationsmand at være med til at reorganisere det danske mindretal og arbejde for mindretallets anerkendelse og ligestilling i forhold til Tyskland. Min fars og min families historie har da klart præget mig. Jeg føler, at jeg arbejder videre på deres livsopgave. Jeg er opdraget til, at man skal træffe et valg: Er man dansk, eller er man tysk? Det mener jeg for så vidt også, man er nødt til i dag. Vi er et dansk mindretal. Ikke et dansk-tysk mindretal."

Hinrich Jürgensen: "Der ser jeg nok anderledes på det. Jeg føler mig mest som nordslesviger. Hvis jeg endelig skulle ►

► prioritere, ville det være Nordslesvig, Tyskland, Danmark i den rækkefølge. Min historie er også helt anderledes. Jeg er ud af en landbrugs- og smedefamilie, og vi har boet i området omkring Tønder i mange generationer. Min oldefar havde to sønner og seks døtre. De to sønner var med i Første Verdenskrig, og den ene søn, der drev gården, faldt i krigen. Den anden søn, der senere blev min bedstefar, overlevede. Efter krigen skulle der være afstemning. Man skal tænke på, at Nordslesvig var utrolig udpint efter Første Verdenskrig. De var mangel på alt, og på valgplakaterne fra dengang kan man se, at det var et valg mellem det dejlige Danmark, der flød med mælk og honning, og den sorte ørn, der er afbildet, som om den er klar til angreb. Min oldefar var ikke i tvivl om, hvad han skulle stemme. Han sagde, at han var færdig med det tyske efter at have mistet en søn i krigen. To tredjedele af min familie stemte dansk, og de tog navneforandring fra Jürgensen til Jørgensen.”

“Jeg tilhører den tredjedel af familien, der stemte tysk, og vi har ikke haft kontakt til den danske del af familien siden. For et par år siden mødte jeg en ung mand, der hed Jørgensen, til ringriderfest i Sønderborg, og vi kom til at snakke lidt sammen. Så sagde han: ‘Jeg vil gerne invitere dig med på jagt’. Så sagde jeg: ‘Det er fint, du kan også komme med på min jagt. Det bliver jo i familien’. Han troede først på det efter at have været hjemme og snakke med sin far, der kunne bekræfte, at den var god nok.”

“Min bedstefar og min far var ikke særlig politisk engagerede. Da Anden Verdenskrig brød ud, fik min bedstefar besøg af sin nabo, Jens Peter Jessen, der senere blev henrettet for at have deltaget i attentatet mod Hitler, Operation Valkyrie, i juli 1944. Jens Peter Jessen, der var hjemme fra krigen på orlov, sagde bare: ‘Du skal love mig en ting, og det er, at du ikke sender din søn i krigen. Det er ikke, som du tror.’”

“Min far ville ikke i krig, men der lå et kæmpe pres fra det tyske mindretal om at melde sig frivilligt, og sådan set også fra den danske flertalsbefolkning. Det endte med, at min far meldte sig i *Zeitfreiwillige* (et hjemmetysk bevæbnet og uniformeret korps, der skulle bistå tyske tropper i tilfælde af de allieredes invasion i Sønderjylland fra 1943 til april 1945, red.). Efter Anden Verdenskrig blev min far interneret i Fårhuslejren, og det ophold kom til at betyde en ændring i hans indstilling til det danske. Han følte, at det var uretfærdigt, at han var blevet interneret, og han påstod altid sidenhen, at vi ikke havde haft et tyske mindretal i Sønderjylland i dag, hvis han og de andre (ca. 3.500 personer fra det tyske mindretal, red.) ikke var kommet i Fårhuslejren. Før Anden Verdenskrig var de færdige med det tyske og i færd med at blive danske. Men opholdet gjorde, at de blev mere opmærksomme på det, der bandt dem sammen. Og da de kom ud igen, var de enige om at holde fast i det tyske og startede et tysk skolevæsen i Sønderjylland.”

Det er et vanskeligt emne, og Fårhuslejren, der indtil 1945 hed Frøslevlejren, blev efter krigen et stærkt symbol på retsopgøret efter krigen. Men det lyder som om, Fårhuslejren i din familie er blevet et symbol på, at tryk avler modtryk?

Hinrich Jürgensen: “Ja, det ophold i Fårhuslejren betød jo, at min familie blev en del af det tyske mindretal. Gennem min skolegang havde jeg også mange danske venner, men jeg tilhører da en generation, der blev kaldt ‘tyskersvin’, når vi gik forbi den danske skole i Tinglev. Især når vi var ude og spille håndbold, kunne der godt være danske forældre, der stod og råbte ‘nazisvin’ og ‘tyskersvin’ efter os. Men som børn tog vi det nu rimeligt afslappet. Som voksen har jeg altid ment, at det tyske mindretal er med til at give krydderi på tilværelsen i Sønderjylland. Som mindretal

svømmer vi af og til imod strømmen, når vi ønsker tosprogede skilte og den slags. Men det er jo som bekendt kun døde fisk, der svømmer med strømmen, så det har jeg det helt fint med.”

Jens A. Christiansen: “Når det drejer sig om de modsætningsforhold, der har været i grænselandet tidligere, er det vigtigt at huske den historiske sammenhæng. Efter Anden Verdenskrig og Nazitysklands sammenbrud havde det danske mindretal retten og friheden til at være danske i Sydslesvig. Det tyske mindretal i Sønderjylland havde naturligvis et helt andet udgangspunkt.”

Hinrich Jürgensen: “Ja, I var de gode! Vi måtte gå med bøjet nakke efter Anden Verdenskrig. Men så kom heldigvis København-Bonn erklæringerne i 1955, og så blev der åbnet lidt op. Men det er først gennem de seneste 30 år, at det tyske mindretal har fået sin selvforståelse tilbage og er begyndt at være i øjenhøjde med sine omgivelser.”

Bund Deutscher Nordschleswiger har i flere år ført en kamp for, at byskiltene i Sønderjylland skal være på både dansk og tysk, men foreløbig går det ikke så godt. I Haderslev fik et tosproget byskilt kun lov at stå i kort tid i april 2015, inden det blev fjernet af ukendte gerningsmænd. Hvad mener I om det?

Hinrich Jürgensen: “Det var tilbage i 2007, at jeg foreslog, at vi skulle sætte tosprogede byskilte op i Sønderjylland. På den måde ville man synliggøre flere hundrede års kulturhistorie og samtidig vise de mange danskere, der kører gennem Sønderjylland på vej sydpå, at der er plads til både dansk og tysk i grænselandet, og at vi har en helt særlig kulturhistorisk arv i Sønderjylland. Det gav en drabelig diskussion, og jeg fik flere trusselsbreve, som jeg da er glad for, at mine børn ikke åbnede. Siden er der jo ikke sket så meget. Da jeg snakkede med Bertel Haarder om

det for nogle år siden, sagde han, at han havde været imod, men nu synes han, det var en god idé, for danskere var begyndt at være så historieløse. De tosprogede byskilte ville synliggøre historien.”

Jens A. Christiansen: “Hvis der kan opnås enighed rent politisk, synes jeg, det er en god idé med tosprogede byskilte i Sønderjylland. Men det kræver, at det tyske mindretal kommer til en forståelse om det med den danske flertalsbefolkning, især sønderjyderne.”

Det tyske mindretal har ikke lov til at flage med det tyske flag i Danmark, med mindre man indhenter politiets tilladelse først. Til gengæld må det danske mindretal gerne flage med Dannebrog i Tyskland. Hvad mener I om det?

Hinrich Jürgensen: “Ja, der er jo nogen, der siger, at moral er godt, men dobbelt-moral er dobbelt så godt. Nu har der været en del debat hen over sommeren i de danske medier om, at det tyske mindretal vil have lov til at flage med det tyske flag. Jeg vil gerne indskærpe, at jeg er blevet spurgt om flagning med det tyske flag af journalisterne. Jeg har ikke selv været ude at formulere nogen form for krav. Men vi vil meget gerne have lov til at flage ved vores officielle bygninger, hvis der for eksempel kommer en tysk minister på besøg. I dag skal vi indhente skriftlig tilladelse fra politiet, og det tager op til 14 dage, inden tilladelsen når frem. I løbet af den tid kan ministeren jo nemt være rejst hjem igen. Vi har fået lempet reglerne, så vi nu må flage uden for vores hovedkontor i Aabenraa efter de samme regler som danske hoteller. Men vi håber, at reglerne kan lempes yderligere ved vores institutioner, så vi ikke skal rundt om politiet hver gang og bruge deres ressourcer. Vi har nemlig aldrig fået et nej.”

Jens A. Christiansen: “Jeg synes da bestemt, at det tyske mindretal skal have

Jeg tilhører den tredjedel af familien, der stemte tysk, og vi har ikke haft kontakt til den danske del af familien siden

Hinrich Jürgensen
formand i Bund Deutscher Nordschleswiger

lempeligere regler, når det drejer sig om retten til at flage med det tyske flag uden for det tyske mindretals officielle bygninger i Sønderjylland. Jeg synes, det ville være naturligt, at man rent mindretalspolitisk fandt en ordning, der kunne gælde for det tyske mindretal.”

I dag modtager de danske foreninger i Sydslesvig ca. 480 millioner kroner i tilskud fra Folketingets Sydslesvigudvalg, mens det tyske mindretal må klare sig med en langt mindre tilskudsramme fra Slesvig-Holsten og Berlin. Chefredaktør Gwyn Nissen skrev 1. november 2018 en leder i Der Nord-schleswiger, hvor overskriften lød “Etwas Neidisch”, “Noget misundelig”, om de store tilskud, som det danske mindretal modtager. Er det en følelse, du kan genkende, Hinrich Jürgensen?

Hinrich Jürgensen: “Det tyske mindretal modtager knap 90 millioner kroner fra den tyske stat. Dertil kommer tilskuddet til de tyske skoler fra den danske stat, fordi vores skoler anerkendes som offentlige skoler for mindretallet. Så jo, der kunne da godt være grund til misundelse, men det føler jeg nu ikke. Måske

lige bortset fra, at det beløb, det danske mindretal modtager, er pristalsreguleret, det er vores beløb ikke. Men sagen er jo, at Tyskland har haft nogle meget større økonomiske udfordringer end Danmark siden genforeningen med Østtyskland. Dertil kommer, at der findes ca. 25 andre tyske mindretal i Europa, som Tyskland også skal tage sig af. Danmark har kun ét nationalt mindretal.”

Jens A. Christiansen: “Så længe der er en folkelig forståelse og en politisk opbakning til støtten til det danske mindretal i Sydslesvig, synes jeg ikke, nogen skal være misundelige.”

I samme leder skriver Gwyn Nissen også, at forholdet mellem de to mindretal nord og syd for grænsen i de senere år er gået fra anstrengt til godt. Sidste år sendte jeres to mindretal en fælles ansøgning til UNESCO om at få anerkendt samlivet i det dansk-tyske grænseland som immateriel kulturarv. Ansøgningen er foreløbig skudt til hjørne indtil næste år. Hvad betyder denne fælles ansøgning for jer?

Jens A. Christiansen: “Den fælles UNESCO-ansøgning betyder meget. Vi får en lejlig-

Fotografen ville gerne have Hinrich Jürgensen og Jens A. Christiansen til at gå ud på balkonen, hvor H.P. Hanssen den 17. november 1918 – en uge efter Første Verdenskrigs afslutning – holdt tale til ca. 3.000 sønderjyder. Men Hinrich Jürgensen og Jens A. Christiansen er enige om at sige nej til fotografen: “Vi vil ikke støde nogen”, siger de. Og Hinrich Jürgensen tilføjer: “Det er en succes i sig selv, at vi er her på Folkehjem sammen.”

hed til at vise andre mindretal i Europa, at man kommer længst med dialog. Ved at fravige sine mere eller mindre nationalistiske principper kan man opnå et fornuftigt kompromis. Mindretalspolitik er fredspolitik. Derfor kan vores erfaringer her fra grænselandet inspirere mange andre steder, hvor der er konflikt mellem flertal og mindretal og mellem de forskellige mindretal.”

Hinrich Jürgensen: “Ja, det er vigtigt, at vi får gjort politikerne opmærksomme på, hvordan vi kommer videre i Europa, og her spiller mindretallene en stor rolle. Den dansk-tyske mindretalsmodel kan bruges som et eksempel for andre. Desværre er det ikke alle steder i Europa lige velanset, at de nationale mindretal får en stemme. Blandt andet i Frankrig, der ikke anerkender nationale mindretal overhovedet. Hvis ansøgningen bliver godkendt af UNESCO, vil det også sende et signal om, at mindretallene er væsentlige aktører i Europa.”

I de senere år har mange unge både fra det danske mindretal og det tyske mindretal udtalt, at de ikke er så optaget af historien, men snarere af deres egen regionale identitet, enten som sydslesvigere eller sønderjyder. De unge lever i en tid, der er præget af grænsekontrol, Brexit og politisk uro i Europa. Kan I forstå det, hvis Genforeningen og historien i det hele taget spiller en mindre rolle for de yngre generationer i de to mindretal, end den har gjort for jer?

Hinrich Jürgensen: “Jeg tror, det er en naturlig udvikling. De har jo ikke oplevet 1920 eller tiden efter 1945, sådan som Jens og jeg har. Mit forhold til det at være tysk er jo også et andet end mine forældres og mine bedsteforældres. Og ja. Jeg forstår da i høj grad godt de unge, der føler sig regionalt forankret, for sådan har jeg jo netop også selv haft det. Jeg har fire børn. Da min datter var færdig med

gymnasiet, meddelte hun, at nu ville hun væk fra Sønderjylland. Hun var træt af mindretalssnak og omklamring. Så læste hun i Aarhus og fik mand og børn, og nu er de flyttet tilbage til Sønderjylland og har sendt deres barn på tysk skole.”

Jens A. Christiansen: “Hvis man vil sikre, at der også i fremtiden findes et dansk mindretal i Sydslesvig, skal de unge præsenteres for de værdier, der er afgørende for dette her lille samfund. Den dannelsesproces tror jeg, vi skal arbejde endnu mere intenst med i fremtiden.”

Ifølge den europæiske mindretalsorganisation, FUEN, findes der i alt 337 nationale mindretal med i alt 105 millioner medlemmer i 45 forskellige europæiske stater. Det vil sige, at 14 procent af Europas befolkning eller hver 7. europæer tilhører et nationalt mindretal. I har begge kæmpet for nationale mindretals rettigheder i Europa, senest ved at indsamle underskrifter til Minority Safe-Pack Initiative (et europæisk borgerinitiativ, red.). Hvordan ser I fremtiden for Europas nationale mindretal?

Jens A. Christiansen: “Som nationale mindretal har vi en stor opgave i at forklare, hvad det vil sige at være et nationalt mindretal. Hvis man trækker de nationale mindretal lidt mere ind i EU's arbejde, kan det være med til at styrke det europæiske fællesskab. Nationale mindretal har været vant til at bevæge sig i flerkulturelle miljøer og samtidig fastholde deres ståsted. Det er erfaringer, der vil blive brug for i fremtidens Europa i en tid, hvor der er megen splittelse. Mindretallene kan være det kit, der skal til for at få det europæiske samarbejde til at fungere, uden at det går ud over de nationale medlemsstaters selvstændighed og kultur.”

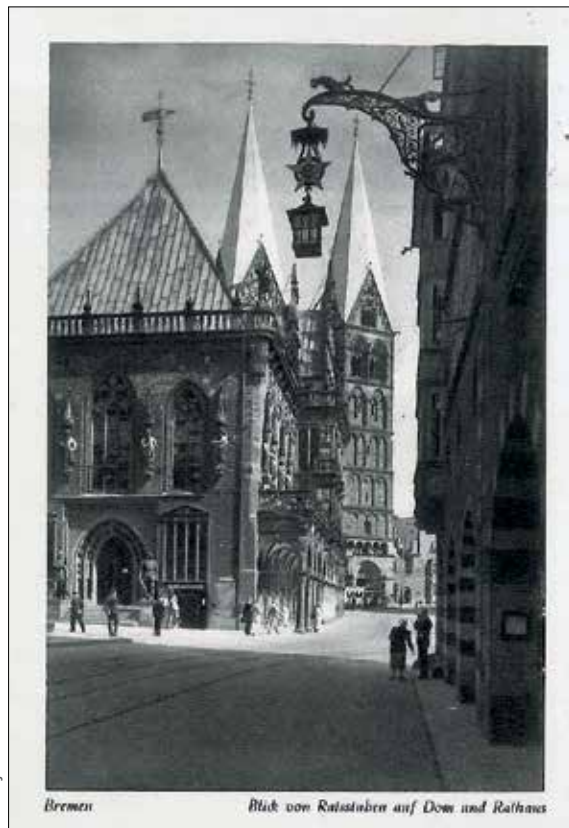
Hinrich Jürgensen: “Jeg er enig med Jens.”

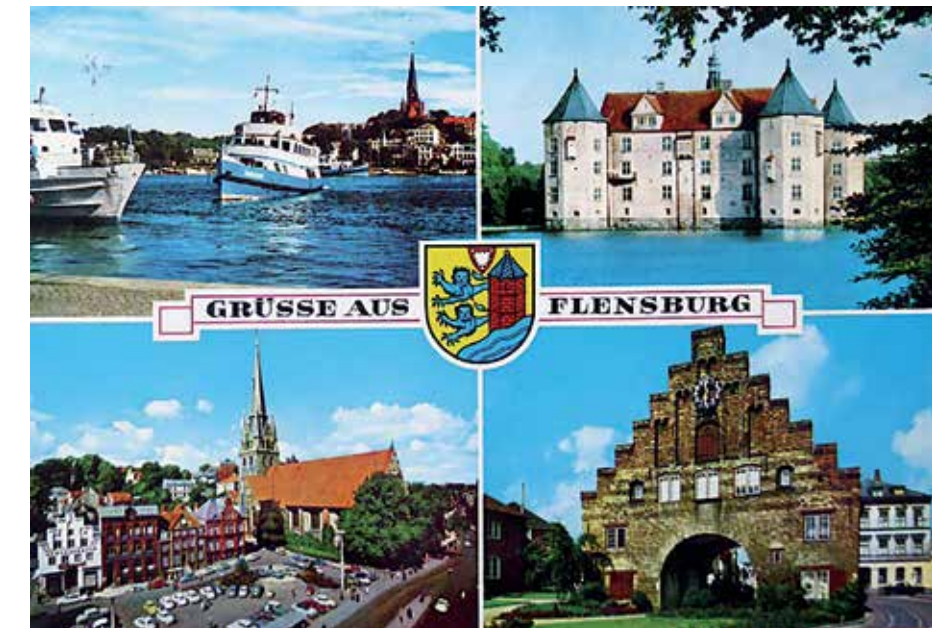
HINRICH JÜRGENSEN, født 1959 i Bajstrup, Aabenraa, landmand, formand for Bund Deutscher Nord-schleswiger, tidligere formand for Landboforeningen i Sønderjylland, tidligere amtsråds- og byrådsmedlem i Aabenraa. Gift, fire børn, 10 børnebørn.

JENS A. CHRISTIANSEN, født 1956 i Flensborg, cand.phil. i nordisk filologi, generalsekretær i Sydslesvigsk Forening, medlem af den europæiske mindretalsorganisation, FUENs dialogforum ved EU-parlamentet, ridder af Dannebrog. Gift, tre børn, to børnebørn.

Fotos: Julie Andersen

Postkort sendt fra Flensburg i 1968.

Postkort sendt fra Bremen i 1953.

POSTKORT FORTÆLLER OM FORHOLDET TIL TYSKLAND

I årene efter Anden Verdenskrig begyndte danskerne for alvor at rejse på udlandsferie, særligt til Vesttyskland. En lang række postkort fortæller om mødet med en venlig befolkning og et naturskønt land, der var meget mere end blot sønderbombede byer, forklarer ph.d.-stipendiat Julie Andersen

Af Alexander Leicht Rygaard

I efteråret 1946, knap et år efter Anden Verdenskrigs afslutning, rejste den svenske forfatter Stig Dagerman til det nederlagsramte Tyskland for at skrive en reportageserie til den svenske avis Expressen. Som tysk gift kunne han rejse frit rundt i landet, og på den måde undgik han den censur, som akkrediterede journalister måtte indrette sig under. Resultatet blev en barsk skildring af et knust land, hvis væsentligste byer

var omdannet til ruinørkener, og hvis befolkning var udsultet og uden håb for fremtiden.

Krigsafslutningens barske realiteter samt det faktum, at Danmark fra 1940-45 havde været under tysk besættelse, afholdt dog ikke danske turister fra at besøge landet blot få år efter.

Det viser en lang række postkort, som Julie Andersen, ph.d.-stipendiat på Institut for Historie, Syddansk Universitet, har

undersøgt. De postkort, danske turister sendte hjem, fortæller en anden historie om Vesttyskland end den, den svenske forfatter skrev om.

“Postkortene fortæller overordnet om mødet med en storslået natur og en venlig befolkning og giver på den måde et positivt og mere nuanceret indtryk af efterkrigstidens Tyskland”, siger Julie Andersen, der i forbindelse med sin ph.d.-afhandling, som hun afleverer til efteråret, har indsamlet

Postkort sendt fra Rhinområdet d. 23. juni 1954 til familien Lyck i Sønderjylland. Teksten, der er signeret "Inge og Jens", fortæller om, at "her er så skønt", og at "vi nyder livet for en billig penge."

Postkort sendt fra Mosel i 1955.

cirka 150 postkort sendt af danske turister i Vesttyskland i perioden 1949-69.

Som følge af Anden Verdenskrig og den tyske besættelse var danskernes syn på det tyske folk overvejende negativt. Det bekræfter en undersøgelse udført af analyseinstituttet Gallup i 1947, hvor knap 50 procent har svaret, at de ser "uvenligt" eller "ligeegyldigt" på det tyske folk. Alligevel har mange valfartet sydpå.

"Størstedelen af postkortene er sendt fra naturområder som Harzen, Rhinen, Mosel og Schwarzwald. Mange har således forbundet de større byer med krig og politik og undgået dem. Ikke desto mindre har ferieoplevelserne givet de danske turister et andet og mere positivt billede af det tyske folk", forklarer Julie Ander-

sen, der har opstøvet de gamle postkort på filatelistmessen i hele landet.

TIL EKSOTISKE VESTTYSKLAND FOR BILLIGE PENGE

Det var et økonomisk opsving i årene efter Anden Verdenskrig, der gjorde, at den brede befolkning fik råd til at tage på ferie udenlands. Endvidere betød vedtagelsen af ferieloven i 1938, at det blev muligt at holde længere sammenhængende ferie. At Vesttyskland fra midten af 1950'erne og for alvor i 1960'erne blev danskernes foretrukne feriedestination i udlandet, skyldtes økonomi, forklarer Julie Andersen.

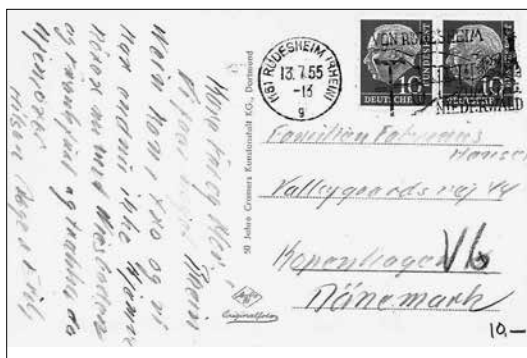
"Selvom flere havde fået råd til at rejse udenlands, var det de færreste, der havde råd til at tage til f.eks. Frankrig

eller Italien. Her var dét at tage sydpå til Vesttyskland både billigt, men også mere eksotisk for mange, end det f.eks. var at tage nordpå til Sverige. Og i Vesttyskland skulle man ikke køre så langt for at opleve bjerge, floder og en væsentligt anden natur end hjemme i Danmark", siger hun og tilføjer, at turen oftest foregik i egen eller lånt bil med telt, da det var den billigste måde at rejse på.

At danskerne i denne periode for alvor begyndte at rejse uden for landets grænser, kan også forklares med en øget rejsemarkedsføring. I 1952 udgav Politikens Forlag sin første guidebog i form af *Turen Går Til Østrig* og ikke længe efter udkom *Turen Går Til Vesttyskland*. Samtidig begyndte FDM, interesseorganisation for bilejere, ►

Postkort sendt fra Rüdesheim am Rhein d. 13. juli 1955 til familien Fabricius Hansen i København. Teksten, der er signeret 'Aage og Frida', fortæller om, at "vi faar noget Rhein Wein, kan I tro" og "vi har endnu ikke hjemve".

► i medlemsbladet *Motor* at skrive artikler om, hvordan man camperede, hvilke faciliteter man kunne forvente, at der var på en campingplads, samt hvad man generelt skulle huske, når man tog på ferie i udlandet, herunder at veksle penge og at have styr på visumreglerne.

"Markedsføringen fremstillede Vesttyskland som et romantisk ferieland, og den beskrivelse bekræfter postkortene langt hen ad vejen", siger Julie Andersen.

MØDET MED RUINERNE

Et fåtal af de cirka 150 postkort er sendt fra større vesttyske byer, såsom Köln, og her var oplevelsen for de danske turister helt anderledes end dén, der er beskrevet fra naturområderne.

"De, der har været i byerne, har oplevet de mange ruiner og kalder det gennemgående for en ubehagelig oplevelse. To af postkortene har sågar billeder af flotte bygninger på forsiden, mens afsenderen på bagsiden fortæller om mødet med de ødelagte byer, hvor det endda også regner meget", siger hun.

Som supplement til postkortbeskrivelserne, guidebøgerne og FDM-bladene

har Julie Andersen undervejs interviewet 12 personer, der alle har været på ferie i Vesttyskland i 50'erne og 60'erne, enten som barn eller som voksen.

"De, som har været dér som voksne, husker alle ruinbyerne bedst. Det er tydeligt, at det er dét, som har gjort størst indtryk på dem og har indprentet sig i deres erindring. Det har været en uhyggelig oplevelse for dem, og det står i skarp

kontrast til den ofte romantiske fremstilling af Vesttyskland", siger hun.

"Omvendt er der flere af dem, der har besøgt Vesttyskland som børn, som ikke forbinder landet med krigen. For deres første møde med landet var de positive ferieoplevelser, oftest langt væk fra ruinbyerne", forklarer Julie Andersen.

POSTKORTFORMATETS BETYDNING

At der er forskel på beskrivelserne på postkortene og dét, de interviewede personer husker, forklarer Julie Andersen bl.a. med postkortets format. For det firkantede kort, der måler 10,5 x 14,8 centimeter giver ikke meget plads at udfolde feriens oplevelser på.

"Man skal først og fremmest huske på, at der ikke er særligt meget skriveplads på sådan et kort. Derfor skriver de fleste meget basale ting, som at man har det godt, og at vejret er dejligt. Man skriver ikke, at nu har man skændtes i tre uger og vil bare gerne hjem. Det passer ikke ind", siger hun.

"Derudover skriver mange, at nu har de kørt så og så mange kilometer og er nået hertil. Det fortæller os, at der har været status i pludseligt at være så langt væk hjemmefra", afslutter Julie Andersen.

VI HAR SENDT POSTKORT I 150 ÅR

Det første officielle postkort blev sendt i 1869 – for 150 år siden – i Østrig. En engelsk posthistoriker mener dog at have bevist, at postkortet var en engelsk opfindelse, som blev sendt for første gang i 1840.

Det var tyske Heinrich von Stephan, der kom på idéen om at sende et kort, uden man behøvede at bruge konvolut.

I 1951 blev der leveret 4,5 milliarder postkort i USA. I 2010 var det tal faldet til 1,4 milliarder.

En undersøgelse fra 2013, som TNS Gallup udførte for Post Danmark, viser, at knap syv ud af ti danskere stadigvæk foretrækker at modtage en feriehilsen i form af et postkort. Det skyldes særligt, at det er langt mere personligt, viser undersøgelsen. Undersøgelsen viser dog også, at det kun er en fjerdedel, som tager sig tid til at forfatte en feriehilsen bag på et postkort.

KORT NYT FRA GRÆNSELANDET

Foto: Grænseforeningen

Ny regering fastholder opførelse af vildsvinehegn

Den nye socialdemokratiske regering vil ikke stoppe opførelsen af vildsvinehegnet, der skal forhindre, at vildsvin smittet med afrikansk svinepest kommer til Danmark.

“Det ville være en økonomisk og dyrevelfærdsræssig katastrofe, hvis den afrikanske svinepest kom til landet”, lyder det fra Mogens Jensen (S), der er minister for fødevarer, fiskeri, ligestilling og nordisk samarbejde i et skriftligt svar til *Der Nordschleswiger*. Han uddyber, at et dansk tilfælde af afrikansk svinepest vil få store konsekvenser for den danske eksport af svin og svinekød til lande uden for EU.

Dermed følger Mogens Jensen samme linje som sin forgænger, Jakob Ellemann-Jensen (V), der begrundede vildsvinehegnet med, at Danmark vil miste en eksport til lande uden for EU på 11 milliarder kroner, hvis den afrikanske svinepest rammer danske svinebestande.

“Vi har 11 mia. gode grunde til at gøre alt, hvad vi kan, for at forhindre, at afrikansk svinepest kommer til Danmark”, udtalte den daværende miljø- og fødevareminister i en pressemeldelse, da opsætningen af hegnet blev påbegyndt i slutningen af januar måned.

Opførelsen af vildsvinehegnet blev vedtaget af et flertal i Folketinget bestående af den daværende VLAK-regering, Dansk Folkeparti og Socialdemokratiet i juni 2018.

Siden da har hegnet været omdiskuteret, og særligt i det danske grænseland har der været modstand mod hegnet. Senest har den nordtyske public service-kanal *NDR* sat fokus på hegnet med en række tv-indslag, hvori der bl.a. sættes spørgsmålstejn ved, hvorvidt hegnet er højt nok til at holde vildsvin ude.

Vildsvinehegnet skal stå færdigt til efteråret og vil blive ca. 70 kilometer langt og med en højde på halvanden meter.

Nyt Sydslesvigudvalg har syv medlemmer

Efter folketingsvalget den 5. juni 2019 er Folketingets Sydslesvigudvalg, der virker som bindeled mellem Folketinget og det danske mindretal i Sydslesvig, blevet udvidet fra fem til syv medlemmer. Det sker på baggrund af en ændring af loven om Sydslesvigudvalget, som blev vedtaget den 11. februar 2016 med begrundelsen at “give bedre mulighed for at lade flere af Folketingets partier deltage i arbejdet”, som det står i lovforslaget.

Det bliver MF'erne Troels Ravn (S), Lotte Rod (RV), Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Christian Juhl (EL), Anni Matthiesen (V), Martin Henriksen (DF), som ikke har opnået genvalg til Folketinget, og Niels Flemming Hansen (K), der fremover udgør Folketingets Sydslesvigudvalg. Det offentliggjorde Folketinget torsdag den 4. juli. Det var ved redaktionens slutning ikke oplyst, hvem der bliver formand for Sydslesvigudvalget.

Flere af udvalgets nye medlemmer har tidligere stiftet bekendtskab med Sydslesvig og det danske mindretal. Således var Anni Matthiesen, Martin Henriksen og Christian Juhl også med i seneste valgperiode, mens både Troels Ravn og Lotte Rod tidligere har været en del af udvalget.

Kun Karina Lorentzen Dehnhardt og Niels Flemming Hansen har ikke siddet med i Sydslesvigudvalget før.

Hos det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), ønsker man de nye udvalgsmedlemmer tillykke med valget og ser frem til samarbejdet.

“Vi ser frem til at fortsætte det tillidsfulde samarbejde med udvalget, der er livsnerven i forholdet mellem Danmark og det danske mindretal” siger formand Jon Hardon Hansen, SSF.

Sydslesvigudvalget, der hører under Kulturministeriet og kulturminister Joy Mogensen (S), forvalter Danmarks tilskud til det danske mindretal i Sydslesvig, der i 2019 udgør 466.780.100 kroner plus anlægs- og projektilskud. Det er det eneste af Folketingets udvalg, der selv disponerer over midlerne inden for den økonomiske ramme.

Fotos: Folketinget.
Collage: Grænseforeningen

DRONNINGENS BESØG I SLESVIG-HOLSTEN OG HOS DET DANSKE MINDRETAL ER PÅ PLADS

Når Dronning Margrethe den 3. september ankommer til Flensborg med Kongeskibet Dannebrog, sker det som indledning på et officielt besøg i delstaten Slesvig-Holsten og besøg hos det danske mindretal. Besøget varer frem til den 6. september. Programmet for besøget blev offentliggjort af Kongehuset 1. august og viser, at Dronning Margrethe på sin tur vil komme vidt omkring i landsdelen.

Af Alexander Leicht Rygaard

I Flensborg vil dronningen besøge Dansk Alderdomshjem, Det Kongelig Danske Generalkonsulat i Flensborg, Duborg-Skolen, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig e.V., Kobbermølle Industrimuseum, Helligåndskirken og Flensborghus. Derudover vil der være en officiel modtagelse på Flensborg Rådhus, mens dronningen torsdag afholder reception og middag på Kongeskibet Dannebrog for særligt indbudte.

I Slesvig besøger dronningen Gottorp Slot samt UNESCO-verdensarvstederne Dannevirke og Vikingemuseet Hedeby. Derudover er det danske mindretal værter for en festaften på A.P. Møller Skolen,

som dronningen var med til at indvie i 2008.

I Frederiksstad i det sydvestlige Sydslesvig er det Mennonitterkirken og Paludanushuset, som dronningen vil besøge. Også det frisiske mindretal vil få besøg af dronningen, hvilket sker på Risum Danske Skole, der ligger i Nordfrisland i det nordvestlige Sydslesvig. Under dronningens besøg bliver der også lejlighed til at besøge danske erhvervsinteresser repræsenteret ved Jysk og Danfoss' tyske hovedsæder.

Dronningen bliver modtaget officielt i Kiel, hvor Dronningen besøger landdagen og delstatsregeringen. Ligeledes vil Dron-

ningen besøge universitetshospitalet Universitätsklinikum Schleswig-Holstein samt havforskningsinstituttet Geomar Helmholtz-Zentrum für Ozeanforschung.

“EN DANSK HVERDAG I DET TYSKE SAMFUND”

I pressemeddelelsen fra Kongehuset forklares baggrunden for regentbesøget i Slesvig-Holsten og det danske mindretal:

“Besøget skal ses som optakt til den officielle markering af 100-året for fastlæggelsen af den dansk-tyske statsgrænse i 2020. Grænsen blev fastlagt på baggrund af principperne om folkenes selvbestemmelsesret efter folkeafstemninger i 1920.

Foto: Wikimedia Commons

Dronningen besøger Slesvig-Holsten og det danske mindretal den 3. til 6. september på kongeskibet Dannebrog.

I dag fremstår det dansk-tyske grænse-land som et forbillede for samarbejde og fredelig sameksistens, ligesom den dansk-tyske mindretalsmodel har vundet international anerkendelse. Den dansk-tyske grænse er Danmarks eneste landegrænse, og det nordlige Tyskland er vores væsentligste samhandelspartner – og Tyskland samlet set vores største eksportmarked.”

“I forbindelse med grænsedragningen i 1920 opstod det danske mindretal. Det var den befolkningsgruppe, som følte sig danske og gerne havde set en sydligere grænsedragning. Mindretallet omfatter i dag omkring 50.000 personer, som er

dansksindede og i høj grad lever en dansk hverdag i det tyske samfund.”

PRÆSIDENTBESØG ÆNDRER INGENTING

Den 31. juli blev det offentliggjort, at den amerikanske præsident, Donald Trump, efter indbydelse fra dronning Margrethe vil besøge Danmark den 2.-3. september. Det amerikanske statsvisit ændrer dog ikke på dronningens planer i Sydslesvig, oplyser Kim Andersen, dansk general-konsul i Flensborg, til *Flensborg Avis*.

“Jeg kan oplyse, at H.M. Dronningen glæder sig til det officielle besøg i Slesvig-Holsten og herunder besøget hos det danske mindretal den 3.-6. september 2019.

Det besøgsprogram, der arbejdes med i den henseende, følges, og der vil således ikke være ændringer i dronningens besøg herunder i det lagte program, som nu i overordnet udformning er offentliggjort”, siger han til *Flensborg Avis*.

Det detaljerede program for besøget med tidsangivelser offentliggøres ca. tre uger før besøget, oplyser Kongehuset i sin pressemeddelelse.

Læs også bagsiden: “Regentbesøg i Sydslesvig er også politik”.

SØNDERJYLLAND ER EN ULØSELIG DEL AF MIG

Valdemar Rasmussen har spillet jazz med de store jazznavne og selv komponeret masser af musik. I dag bor han i København, men hans baggrund fornægter sig ikke. Han er stolt over at være sønderjyde. Magasinet *Grænsen* har mødt den 80-årige trompetist, der netop har udgivet en munter erindringsbog

Af Malene Fenger-Grøndahl
Fotos: Thomas Tolstrup

Jeg tror ikke, at der har været en eneste koncert, hvor jeg ikke med stolthed har præsenteret mig som sønderjyde.

Sønderjylland er en uløselig del af mig.”

Valdemar Rasmussen tilføjer med et af sine lune smil. “Jeg er ikke i Sønderjylland særlig ofte. Men marsken bliver heldigvis, hvor den er. Desuden har jeg to skove lige uden for døren, Frederiksberg Have og Søndermarken, og så har jeg tilmed eksotiske dyr lige i baghaven i Zoologisk Have. Så jeg har skiftet stærene ud med de vilde dyr.”

Valdemar Rasmussen har netop udgivet erindringsbogen *En fortælling – fra dengang jeg levede*, som forlaget kalder lige dele musikhistorie, røverhistorie og hyldest til den sønderjyske landsdel. Heri fortæller den 80-årige jazztrompetist, komponist og sangskriver muntert og medrivende om et liv fyldt med musik og samarbejder med mange farverige mennesker. Fra drengestregerne i Tønder til livet i jazzklubberne og de mere end 500 kirkekoncerter over hele landet. Fra det pulserende Vesterbro over det maleriske Ballum Vesterende til det stille Valby, hvor han har boet siden 2009. Magasinet *Græn-*

sen er taget på besøg hos ham i lejligheden på 4. sal, hvor der er kaffe på kanden, brød på bordet og olie- og akvarelmalerier med motiver fra marsken på væggene. I reolerne er der bøger om Tønder og Vadehavet, et par udgaver af salmebogen og af højskolesangbogen, hvor Valdemar Rasmussen er optaget med melodien til Jens Rosendals sang *Farvernes landskab* – inspireret af Emil Noldes malerier fra marsken.

“Som barn tænkte jeg ikke så meget over, at det sønderjyske landskab var noget særligt. Det var bare der, hvor jeg lå og kiggede op på skyerne og hørte bierne summe. Når min far sagde, at vi skulle ud og se stæretæk, tænkte jeg da indimellem ‘åh nej, nu igen’. Men fuglelivet og hele landskabet er noget særligt, og i dag har stæretrækkene jo endda fået et moderigtigt navn, sort sol”, siger Valdemar Rasmussen.

ÆRESRUMMELPOTTE PÅ REOLEN

En hel reol i køkkenet er fyldt med cd'er med koryfæer som Nat King Cole, Duke Ellington, Louis Armstrong, Sonny Boy Williamson, Jørgen Ryg, Bjarne Liller, Tom Waits, Kim Larsen, Carl Nielsen og Bach. Både Williamson og Liller har han ►

Valdemar Rasmussen har netop
udgivet erindringsbogen *En fortælling*
– fra dengang jeg levede.

► spillet med, og de øvrige er vigtige inspirationskilder hver på deres måde.

Musikken og det sønderjyske har været uløselige dele af hans liv lige fra barndommen, og hans kærlighed til begge dele er uforandret stærk, selv om han har boet i København i et årti, og han ikke længere kan spille helt så lange kompositioner på trompet. I stedet spiller han flygelhorn og giver ugentlige koncerter på to plejehjem. Her er der Kai Normann Andersen-sange, jazzklassikere, højskolesange og salmer på repertoire, og Valdemar Rasmussen nyder at opleve de ældres glæde.

“Musikken har altid for mig været et rum, hvor jeg kunne bevæge mig frit. Jazzen giver en særlig frihed, fordi man ikke er bundet til at spille strikt efter noderne, som man ellers generelt gør i europæisk musiktradition”, siger han.

Over døren hænger hans gamle spej-

derhorn, og på en reol står den Æresrummelpotte, som han blev tildelt i 2012 som en anerkendelse af sin indsats for at gøre Sønderjylland til et sjovere sted.

ET KRIGSBARN I FREDelige OMGIVELSER

Valdemar Rasmussen blev født i Hørupsgade 44 i Tønder den 2. marts 1939 og voksede op ca. tre kilometer fra den dansk-tyske grænse som “et krigsbarn i fredelige omgivelser”, som første kapitel af hans erindringsbog hedder.

“Jeg kan huske lyden af bombeflyvere og lysglimtene efterfulgt af brag fra eksplosionerne, da de allierede bombede Kiel. Og jeg husker sirenerne hylende til luftalarm. Jeg husker også en episode fra besættelsen, hvor jeg sad i en trækvogn trukket af min ene storebror. Vi gik langs jernbaneskinne og havde netop passeret nogle udrangerede togvogne, da jeg vendte mig om og så

en tysk soldat stå på perronen og sigte i retning af os med sit gevær. Jeg blev så bange, at jeg blev helt mundlam”, husker han.

Han husker, at der på gaden i Tønder blev råbt ‘Tyskerpak mæ lus i nak’. Hans forældre gjorde det da også klart, at de kun købte brød hos den danske bager, og da Valdemar en dag kom hjem med et rugbrød fra den hjemmetyske bager, blev han sendt retur med det.

“Selvfølgelig var det ikke ligegyldigt, om man var dansksindet eller tilhørte det tyske mindretal, og det, at jeg og mine søskende var en del af Det Danske Spejderkorps, De Gule Dreng, som det hed, markerede et tilhørsforhold. Men generelt husker jeg forholdene som fredelige”, siger han.

FORMAND FOR SØNDERBORG JAZZKLUB

Som barn sang han i Kristkirkens drengekor i Tønder og kom siden til at spille

I Valdemar Rasmussens barndomshjem i Tønder blev der talt rigsdansk, da hans mor stammede fra Sjælland og hans far fra Fyn. Men på gaden hørte han dansk, tysk og sønderjysk, og allerede som barn tog han den sønderjyske dialekt, 'æ sproch', til sig og har siden skrevet og komponeret en række sange på dialekten.

horn i det lokale spejderorkester. Som ung blev han af nogle venner inviteret til at spille jazz, en musikgenre, han intet kendte til, men med det samme blev bidt af. Jazzen førte ham i begyndelsen af 1960'erne til København, hvor han bl.a. spillede i Københavns Fodvarmere og Steen Vig's Jazzorkestra.

I 1969 vendte han tilbage til Sønderjylland, hvor han havde købt et forfaldent præsteenkesæde fra 1783 i Felsted nær Aabenraa. Sideløbende med at han restaurerede det gamle patricierhus, fik han sin debut som kapelmester, da han dannede Valdemars Orchestra, og samtidigt blev han formand for Sønderborg Jazzklub.

"Det var egentlig en dum ide, for jeg havde kone og børn, og musikken og projektet med huset kom til at fylde for meget. Men jeg har altid haft svært ved at sige nej til nye muligheder", siger han.

I de næste år spillede og arrangerede Valdemar Rasmussen og hans musikalske legeskammerater en lang række jazzkoncerter, ofte med besøg af nogle af hans største jazzhelte fra USA og England, deriblandt klarinettisten og sangeren Sandy Brown og cornetisten Wild Bill Davison. Det var også i den periode, at Valdemar Rasmussen begyndte at komponere sin egen musik og skrive enkle tekster til på sønderjysk.

VERDENS FØRSTE RAP HED MOJN

I 1975 fik han debut som sanger med det, som nogle kalder verdens første rap, sangen Mojn.

"I Valdemars Orchestra havde vi skrevet en masse musik, som vi skulle have indspillet, men vi manglede penge. Så læste jeg, at turistforeningen i Sønderborg var ved at lave et reklamefremstød, som skulle hedde 'Mojn, vi ses i Sønderborg'. Jeg tænkte, at der måtte være nogle penge på det budget, som vi kunne få del i. Så jeg ringede og spurgte, om jeg måtte lave en melodi, som skulle hedde 'Mojn'. Det var de med på, og den blev jo en succes. Den var på Dansktoppen i en uge, og den satte for alvor gang i min interesse for at skrive tekster på sønderjysk og lave komponistvirksomhed", fortæller Valdemar Rasmussen.

Siden har han bl.a. komponeret film-musik, udgivet cd'er med salmer og sange og egne kompositioner på sønderjysk og afholdt over 500 kirkekoncerter med sin version af nogle af de mest elskede danske salmer. Dem bruger han også, når han i dag spiller på plejehjemmene i København.

TO POLER I LIVET

Gennem hele hans voksenliv har København og Sønderjylland været to poler, han har følt sig tiltrukket af.

"Med alderen er den sønderjyske identitet blevet vigtigere for mig. Det sønderjyske sprog er utrolig rigt og har et særligt flow, som også kan omsættes musikalsk. Jeg har aldrig lagt skjul på, at jeg er sønderjyde, selvom jeg i mine første år i København nok blev opfattet som en bonderøv i musikmiljøet", siger han.

Efter ti år i Felsted vendte han i 1979 tilbage til København for at spille med Henrik Johansen's Old Stars, Trumpet Atmosphere og Ricardos Jazzmen og Bjarne Liller.

Men i 1990 rejste han den modsatte vej, da han sammen med sin nuværende kone og deres søn købte et gammelt skipperlængehus i Ballum Vesterende i det sydvestlige Sønderjylland og bosatte sig der –

med højt til himlen og udsigt til marsk og diger. Her boede familien de næste knap 20 år, og i den periode skrev Valdemar Rasmussen flere sange, som Jens Rosen-dal, der boede tæt ved, skrev tekster til. I 2004 blev Valdemar Rasmussen kontaktet af Grænseforeningen, som gerne ville udgive nogle af hans sønderjyske sange. Det blev til cd'en *Solæg*, der bl.a. indeholdt et remix af Mojn, med cover designet af Per Arnoldi.

STOLT SOM SØNDERJYDE

De sidste ti år er Valdemar Rasmussen kun kommet sporadisk i Sønderjylland, men nok til, at han har fået indtryk af, at landsdelen på nogle måder er blevet tømt for ressourcer.

"Det ærgrer og undrer mig, at man i et lille land som Danmark ikke kan sørge for bedre sammenhængskraft", siger han.

Han tilføjer, at den sønderjyske historie er værd at huske og lære af, fordi det er lykkedes at skabe fredelig sameksistens mellem danskere og tyskere.

"Både efter Genforeningen i 1920 og igen efter Anden Verdenskrig lykkedes det at leve videre med hinanden. Det blev kun til små skærmydsler. Det gør mig stolt som sønderjyde", siger han.

VALDEMAR RASMUSSEN er født i 1939 i Tønder. Trompetist, komponist og sangskriver med jazzen som sit primære virkefelt. Har komponeret og skrevet sange på sønderjysk. Som komponist er han optaget i Højskolesangbogen, Fri-skolernes Sangbog, Dansk Sang og Sydslesvigsk Forenings Sangbog. Valdemar Rasmussens erindrings-bog *En fortælling fra dengang jeg levede* er udkommet på forlaget Herreværelset i marts 2019 og kan bestilles via forlagets hjemmeside: herrevaerelset.dk/shop/valdemar/

“ JEG GLEMMER ALDRIG DEN DAG, VI SKULLE HENTE GABY FOR FØRSTE GANG

Frikadeller, flagtraditioner og fællessang. Gaby Brix lærte dansk sprog, madkultur og traditioner at kende, da hun kom til Danmark som feriebarndom fra Sydslesvig i Tyskland og tilbragte en række somre hos Jytte og Georg Sandvad i Danmark. Meget af det, hun lærte dengang, giver hun videre til sine egne børn. Men det vigtigste har været følelsen af at blive en del af en stor, kærlig familie, fortæller det tidligere feriebarndom

Gaby Brix var feriebarn hos Jytte og Georg Sandvad i Silkeborg i 1970'erne. Siden har de – med nogle få pauser – haft jævnlig kontakt og blandt andet deltaget i hinandens familiefester.

Af Malene Fenger-Grøndahl

Foto: Lars Aarø/Fokus

“Da vi sagde ja til at tage imod en ferie-pige, anede vi ikke, hvad det ville bringe med sig. Men vi har aldrig fortrudt. Gaby er en del af vores familie. Sidste år blev Gabys datter konfirmeret, og vi var inviteret med. Det var vi meget beærede over,” siger Jytte Sandvad.

Hun sidder ved spisebordet i parcelhuset i Silkeborg, og foran hende ligger en bunke fotos; de ældste er fra 1970'erne, de nyeste fra sidste år. Blandt de nye er et konfirmationsfoto af Gaby Brixs datter, Emma. Blandt de ældste er et konfirma-

tionsbillede af to af Gaby Brixs søstre. På et andet af de ældre fotos smiler en lille mørkhåret pige, så man kan se, at hun netop har tabt en fortand.

“Jeg glemmer aldrig den dag, vi skulle hente Gaby første gang. Det var sommeren 1972. Jeg kørte ind til Horsens Bane-gård sammen med vores datter, Dorte, som dengang var fire år. Det vrimlede med børn på perronen, som alle havde et skilt med deres navn på om halsen. En masse danske ferieværter rendte rundt og kiggede på skiltene. Jeg fik øje på en pige, der stod lidt for sig selv, og så gik Dorte og jeg hen og kiggede på hendes skilt. Det var Gaby. Hvad er der mon ikke gået igennem hovedet på hende. Hun var jo bare fem år og anede ikke, hvad hun skulle op til”, siger Jytte Sandvad.

Georg Sandvad nikker: “En bekendt af Jytte havde spurgt, om det ikke var noget for os at få et feriebarn fra Sydslesvig. Vi kendte ikke noget særligt til grænseregionen. Men vi syntes, at det var en fin idé. Vi er begge vokset op i familier, som havde københavnske ferieborn”, siger han.

“JEG KOM IND I EN KÆRLIG FAMILIE”

Georg og Jytte Sandvad bladrer lidt i billederne på spisebordet. De venter på Gaby Brix, som i dag er 53 år. Hun bor i den sydslesvigske kommune Læk (på tysk

Leck), hvor hun arbejder som revisormedarbejder.

Hun har aftalt med Jytte og Georg Sandvad at komme på besøg denne sommeraften for at udveksle minder. De vil fortælle magasinet *Grænsen* om deres erfaringer med at være feriebarn og feriebornsværter under den ordning, som blev etableret i maj 1919, da de første ferieborn fra Sønderjylland, Flensborg og Sydslesvig kom til Danmark. I 1970'erne og 1980'erne, da Gaby Brix og fire af hendes søskende blev ferieborn hos Jytte og Georg Sandvad i Hornsyld, kom de fleste ferieborn til Danmark for at blive introduceret til dansk sprog og kultur. Men for Gaby Brix var opholdene hos Jytte og Georg Sandvad først og fremmest en oplevelse af at blive indlemmet i en kærlig familie, fortæller hun, da hun – lidt forsinket af en trafikprop omkring Kolding – er kommet frem til Silkeborg.

“Vi var syv søskende, og vores mor var ikke i stand til at give os den omsorg og tryghed, som børn har brug for. Så det var en stor frihed for mig og mine søskende at komme herop”, fortæller Gaby Brix. Moren havde mødt sin tyske mand i Sverige, og Gaby Brix mener, at hendes motivation for at sende dem på ferieophold i Danmark var, at de lærte så meget dansk, at de kunne klare sig i Sverige, hvis hun ville vende tilbage dertil. ►

“Jytte og Georg er en familie, jeg selv har valgt, og de har heldigvis også valgt mig og min familie,” siger Gaby Brix.

► “Der var ikke mulighed for at lære svensk i Sydslesvig, men min mor kunne sætte os i dansk børnehaven og skole og sende os på ferieophold i Danmark,” siger Gaby Brix, der ikke husker meget fra sin første sommer hos Jytte og Georg Sandvad. Men noget står dog klart i erindringen:

“Jeg husker, at jeg stod på perronen, og flere forskellige damer kom hen og kiggede på mit skilt og gik igen. Men så kom der én, som ville tage mig med, og jeg tænkte, at det vist var meget godt. Da jeg kom ind i Jytte og Georgs hjem, var det som at blive en del af familien med det samme. Alligevel blev jeg ked af det den første aften, og så fik jeg lov at sove imellem dem i dobbeltsengen, og det blev jeg ved med ret længe. De første nætter skulle jeg altid sove inde hos dem,” siger hun.

“Vores datter kaldte på os den første nat og sagde: ‘Den lille pige græder – kan hun ikke få lov at sove hos dig, mor’, og det kunne hun selvfølgelig,” husker Jytte Sandvad.

Hos Jytte og Georg Sandvad blev Gaby Brix inddraget i hverdagen, uden at det

føltes som en pligt. Hun var med til at at slagte dyr og arbejde i stalden, og hun plukkede ærter i haven og spiste frikadeller, kartofler og persillesovs.

PÅ TUR I EN GAMMEL FOLKEVOGN

Senere kom fire af Gaby Brixs søstre også skiftevis på ferie hos Jytte og Georg Sandvad, og selv om opholdene på det tidspunkt var fastsat til tre uger, blev de typisk i hele skoleferien. Desuden kom de flere gange på efterårsferie, og Gaby Brix var også på juleferie hos familien Sandvad flere gange.

“Vi tog ikke på en masse udflugter, for vi havde ikke så meget at rutte med. Men jeg havde en gammel folkevogn med kaleche, og så stakkede vi ungerne op og kørte til Juelsminde og badede en hel dag; det var sommerens højdepunkt,” husker Jytte Sandvad. Og Georg Sandvad tilføjer:

“Gaby ville altid spille 500, og hun snød, så det drev. Hun kunne se Jyttes kort, fordi de spejlede sig i hendes briller.”

Som barn tænkte Gaby Brix ikke så meget over, hvad det særligt danske ved ferieopholdene var.

“Men da jeg fik min datter, blev jeg

klar over, at meget af det, jeg ønskede at give videre til hende, stammede fra mine ophold i Danmark. Min datter har gået i dansk børnehaven og skole, for jeg sætter meget pris på det danske skolesystem, hvor man ser på det hele menneske. Og så er jeg vild med den danske tradition for at synge fællessang. Ja, og vi flager naturligvis også med Dannebrog på vores fødselsdage” siger Gaby Brix.

PERLEVEN MED BEDSTEMOR

At knytte bånd over grænsen har enorm værdi, er Gaby Brixs, Jytte og Georg Sandvad og enige om.

“Selvom vi ikke kendte til egentligt had mod tyskere, sådan som der nok har været i grænseregionen, var der en snert af det i vores familie. Da Jyttes bedstemor hørte, at vi skulle have et sydslesvigsk feriebarndom, sagde hun, at vi ikke skulle komme rendende med sådan en tysker. Men da hun så Gaby, gik der et kvarter, så var de blevet perlevenner. Hun kunne jo pludselig se, at hun bare var en pige på fem år, som ikke havde haft noget med krigen at gøre,” siger Georg Sandvad.

SYDSLESVIGSKE FERIEBØRN TIL DANMARK I 100 ÅR

'Komiteen for slesvigske Børns Ferierejser' blev stiftet i 1919, og feriebarsordningen, hvor sydslesvigske børn rejser på sommerferie hos danske værtsfamilier, kan således fejre 100 år i år. Det var strenge tider i Tyskland efter Første Verdenskrig, og de slesvigske skolebørn fra Flensborg og det øvrige Sydslesvig kom derfor på ferie for at blive "fedet op" og boede især hos landbofamilier. De sydslesvigske børn fik mulighed for at opleve 'det forjættede land' mod nord, og ud over den gode mad fik de lidt ekstra tøj og sko med i kufferten, når de rejste sydpå igen. Søgningen til ordningen var stor. Fra 1920-36 var over 22.000 børn på ferieophold. 8.000 sydslesvigske børn kom på sommerferie i Danmark i 1947, 9.900 i 1948 og ca. 10.000 i 1949. I dag kan også danske børn komme på ferieophold hos sydslesvigske familier. Sidste år var 96 sydslesvigske børn på ferieophold hos en dansk værtsfamilie, og syv danske børn var på ferieophold hos en sydslesvigsk familie. "Sydslesvigske Børns Ferierejser", der i dag administreres af Dansk Skoleforening for Sydslesvig, i et samarbejde med Grænseforeningen, fejrede sit 100 års jubilæum ved De danske årsmøder i Sydslesvig i juni og ved en jubilæumsfest i Flensborg 31. august.

Foto: Tim Riediger/Dansk Skoleforening for Sydslesvig

96 børn fra det danske mindretal i Sydslesvig rejste sidste år på sommerophold hos en dansk værtsfamilie. Syv danske børn rejste på ferie hos en sydslesvigsk familie.

Foto: arkiv.dk

I 1919 tog de første ferie børn fra Sønderjylland, Flensborg og Sydslesvig på ferieophold i Danmark med hjuldamperen Ægir. Her er det Julie Ramsing, der fejer dækket på hjuldamperen, mens børnene ser på. Foto: Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

EN KVINDE MED DET VARMESTE HJERTE

Julie Ramsing (1871-1954), der var filantrop og gift med en officer, satte sig i 1918 i spidsen for at organisere en nødhjælpsaktion til fordel for underernærede tyske børn, der kom på et tre måneders rekonvalescensophold i Danmark. Nødhjælpsaktionen skete i samarbejde med De Samvirkende Menighedsplejer. Julie Ramsing blev herefter formand for 'Komiteen for slesvigske børns Ferierejser' fra stiftelsen i 1919 til 1948. Det sønderjyske spørgsmål lå Julie Ramsing på sinde, og hun var også medstifter af Den Sydslesvigske Kvindeforening, der bl.a. formidlede dansksindede kvinders årlige besøg i København. Hun var den eneste kvinde i hovedbestyrelsen af Flensborg-Samfundet, og efter sin mands død overtog hun hans formandspost i Foreningen Dannebrog, der havde som formål at styrke det nationale sindelag i det danske mindretal syd for grænsen. I en nekrolog hed det, at Julie Ramsing "var et Sær syn af Energi og Handlekraft, men bag den kolde Energi bankede det varmeste Hjerter."

Se film om det første skib med ferie børn til Danmark på www.denstorekrig1914-1918.dk.

Kilde: kvindeinfo.dk

Ribebrevet fra 1460 er den dag i dag i det slesvig-holstenske ridderskabs besiddelse.

Foto: Fra bogen *Hertugdømmet*, Landesarchiv Schleswig-Holstein.

Christian den Første aflægger ed på at overholde løfterne fra Ribe om, at Slesvig og Holsten skulle forblive evigt udelte sammen ("up ewig ungedeelt"). Foto: Fra bogen *Hertugdømmet*. August Thomsen (1815-1886). Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot.

SØNDERJYLLANDS FASCINERENDE HISTORIE PÅ 100 SIDER

ANMELDELSE Det slesvigske spørgsmål præsenteres på kun 100 sider i ny bog "*Hertugdømmet*".

Det er megen ros værd, mener Jens Wendel-Hansen

Af Jens Lei Wendel-Hansen

Carsten Porskrog Rasmussens bog *Hertugdømmet* dækker det politiske forløb fra 1232, hvor hertugdømmet Sønderjylland oprettes, til 1799, hvor helstatspatriotismen, der gik ud på at få danskere, nordmænd og holstenere til at leve lyk-

keligt sammen, var på sit højeste. De nationale bevægelser, som senere førte til kamp om landsdelen og i sidste ende til delingen i 1920, havde endnu ikke fået tag i befolkningen. *Hertugdømmet* er det 21. bind i Aarhus Universi-

tetsforlags serie 100 danmarkshistorier. De seneste 200 års sønderjysk historie behandles i et efterfølgende bind, *Genforeningen*, der bliver skrevet af Hans Schultz Hansen og udgives i december 2019, umiddelbart op til 100-året for

Sønderjyllands genforening med Danmark i 2020.

Carsten Porskrog Rasmussens fokus er på Slesvig som helhed – fra Kongeåen til Ejderen. Dermed følger vi områdets status i og forhold til det danske monarki, dets delinger, dets sprog- og kulturforhold – emner, som unægtelig er interessante for en forståelse af de nationale modsætningsforhold, som begynder at præge egnen i 1800-tallet. Forfatteren lader dog hele vejen igennem bogen følge det hovedspor, at denne slesvigske udvikling beskrives på dens egne, samtidige præmisser, hvor de nationale modsætningsforhold netop ikke spiller en rolle. Samtidig suppleres med oplysninger om, hvordan enkelte begivenheder, f.eks. Ribebrevet 1460 eller Arvehyldningen i 1721, blev intenst diskuteret og politisk brugt i diskussionerne i 1800-tallet.

Det er ikke en let øvelse, men forfatteren får det til at se let ud. På en enkel måde fremstiller forfatteren den sociale standsinddeling og den fyrsteloalitet, som i den periode, der dækkes, netop har været den betydende for slesvigerne i spørgsmålet om kulturel og politisk tilknytning. Det nationale derimod var uden betydning til trods for, hvad senere tiders nationale historiske eftertænkninger har hævdet.

Selvom denne anmelder godt kunne have brugt en anelse flere kække kvalificerede gæt på, hvordan de sprogligt og administrativt blandede forhold identitetsmæssigt påvirkede den gruppe, vi ved mindst om – det jævne folk – så er denne udfordring af den nationale eftertænk-

lisering i populær form en af bogens store bidrag.

STORE GEVINSTER AT HENTE

Det lange udviklingsforløb giver bogen karakter af en gennemgang af et begivenhedsforløb i nogen højere grad, end det ellers er tendensen for bøgerne i serien. Den komplekse historie gør også, at mennesker, årstal, geografiske angivelser og en masse andre fakta bliver jongleret rundt. Det sker på en måde, som denne anmelder husker som kendetegnende også for forfatterens forelæsninger på historiestudiet i Aarhus. Det vidner om forfatterens store og detaljerede viden på området, men fordrer også en vilje hos læseren til at følge med, selv når det bliver svært. For den, der er villig til at stille med en sådan vilje, er der imidlertid store gevinster at hente. Den markante mængde af fakta gør nemlig aldrig, at bogen bliver kedeligt selskab, og som læser føler man sig også fint taget i hånden ved, at forfatteren hyppigt pointerer det, når noget rimeligvis kan betragtes som komplekst.

Den engelske premierminister Lord Palmerston skal om det slesvig-holstenske spørgsmål i 1800-tallet have sagt, at kun tre personer havde forstået det: En var død, en var blevet skør, og den sidste var ham selv, og han havde glemt det. I denne bog ytrer forfatteren selv henimod slutningen det ydmyge ønske, at bogen kan være med til at afhjælpe den manglende forståelse. Det er denne anmelders opfattelse, at det er lykkedes over al forventning. At forfatteren har magtet på

100 sider at skildre et yderst komplekst handlingsforløb med en righoldig mængde af faktuelle oplysninger på en levende og forståelig måde og med et vedvarende åbent øje for også eftertidens behandling af emnet, er megen ros værd.

Carsten Porskrog Rasmussen: *Hertugdømmet*, Aarhus Universitetsforlag, 2019, 100 sider, 100 kr.

JENS LEI WENDEL-HANSEN er postdoc, Syddansk Universitet

Annonce

Flensborg Avis digital + tablet + cover* iPad 2018 eller Samsung Galaxy Tab A 10.5

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst.
Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg
mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy
Tab A 10.5 inkl. cover.

Pris pr. måned 195,- kroner
Engangsbetaling 750,- kroner

*Så længe lager haves

FLENSBORG **A**VIS

... vi gør Danmark **lidt** større

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

- ☐ iPad 9,7" WIFI 32 GB inkl. cover
☐ Samsung Galaxy Tab A 10.5 WIFI 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn _____

Gade _____

Postnr. By _____

Telefon _____

E-mail _____

Dato _____ Underskrift _____

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes.
Alle informationer under fla.de/yArY.

- ☐ Kontakt mig pr. mail
☐ Kontakt mig pr. brev
☐ Kontakt mig telefonisk
☐ Kontakt mig pr. newsletter

THERKELSENS HJØRNE

Lad os hejse flaget for det dansk-tyske forhold

Af Knud-Erik Therkelsen

Det har lige været ferietid, og den holdt vi i familiens sommerhus i Søndervig. Huset, der er bygget af min kones oldemor og næsten 100 år gammelt, har lige siden været i familiens eje. Hele området blev afspærret under dele af besættelsen, og sommerhuset blev derfor beboet af besættelsesmagtens soldater, hvilket der den dag i dag er enkelte vidnesbyrd om, bl.a. en stol med hagekors stemplet i bunden. Den stol står stadig på loftet, og vi viser den gerne frem for interesserede.

Når man en sommerdag i ferietiden går op på den nærliggende klittop, ser man et hav af dannebrogflag ud over hele området her ved det nordvestlige hjørne af Ringkøbing Fjord. På gode dage kan man tælle op mod 100 flag. (En tankevækkende modsætning til andre feriehusområder, bl.a. ved Hornbæk i Nordsjælland, hvor grundejerforeningen forbyder sommerhusejerne at have flagstang, fordi det kan give området et skær af kolonihaver.)

Så det er noget af det første, jeg i min ferie gør om morgenen: Hejser flaget. På vej tilbage fra flagstangen til morgenbordet skeler jeg lidt til mine tyske naboer, som har lejet de omkringliggende sommerhuse i denne uge og med stor forundring kigger på alle disse flag, vi danskere åbenbart har så travlt med at hejse. Jeg tænker ved mig selv, at jeg jo hejser flaget, fordi det er ferie, solen skinner og jeg er glad. Men hånden på hjertet – vil jeg ikke også gerne sende en hilsen til mine tyske naboer og minde om, hvor de er, og at så-dan gør vi her? Jo, helt bestemt! Og er der også en lille sammenhæng til stolen med hagekorset i bunden? Den står på loftet, men jeg hejser flaget!

Flensborg Avis har indgået i ferielæsningen. Her har

jeg kunnet læse, at kun 74 unge har valgt at læse tysk på en videregående uddannelse i Aarhus, København, Aalborg eller Odense til næste år. Det skyldes i høj grad de unges store interesse for angelsaksiske sprog, men de unges fravalg af tysk tvinger også til overvejelsen af, om der er endnu en sammenhæng mellem stolen i sommerhuset, flagningen og de unges manglende interesse for tysk sprog? En sammenhæng, som er mere vidtrækkende og betydningsfuld for vores samfund og for Danmark – nemlig den sammenhæng, at der under den aktuelle politisk-økonomiske virkelighed er dybe kulturelle lag, som har langt større indflydelse på vores valg, end vi forestiller os. Og at vi derfor nogle gange træffer dårlige for ikke at sige dumme valg.

Sådan tror jeg det er. Men jeg smider ikke stolen ud. Og jeg holder ikke op med at flage. Jeg vil gøre mit til, at vi bliver bevidste om de dybereliggende lag og deres indflydelse, så vi ikke lader vores valg styre af en for længst overstået fortælling.

*Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen*

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

Foto: Wikimedia Commons

KOM TIL GRÆNSEFORENINGENS FOLKEMØDE PÅ EJER BAVNEHØJ

Søndag den 25. august kl. 11 afholdes Grænseforeningens Folkemøde på Ejer Bavnehøj, og her er det muligt at blive klogere på det danske mindretal. Dagen byder bl.a. på musik, dans og fællessang, og Søren Gade (V), medlem af Europa-Parlamentet, og Jørgen Møllekær, chefredaktør på *Flensborg Avis*, holder tale. Folkemødet på Ejer Bavnehøj har fundet

sted siden 1984 og afholdes altid på den sidste søndag i august. Det er Grænseforeningen for Skanderborg og omegn, der står bag arrangementet, som støttes af Skanderborg Kommune, Foreningen PlanDanmark og Grænseforeningen. Arrangementet finder sted ved Genforeningstårnet (billedet), der blev opført i 1924. Alle er velkomne og deltagelse er gratis.

GRÆNSEFORENINGENS FORMAND FORTÆLLER SIN PERSONLIGE HISTORIE

Hvordan er det som dansksindet at vokse op i Tyskland tæt på den dansk-tyske grænse? Det ved Jens Andresen, formand for Grænseforeningen, der selv er opvokset på en slægtsgård i Kalleshave i Sydslesvig ikke langt fra den dansk-tyske grænse, en del om. I foredraget "En familie på begge sider af grænsen i det 20. århundrede" fortæller han om sin opvækst med forældrene Hedvig Andersen og gårdejer Hans Detlef Andersen, der har skrevet erindringerne *Dansk bonde i tysk hjemstavn*. Det sker den 8. oktober kl. 19 i Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster.

Foto: Tim Riediger

FAMILIE-SPROG-FESTIVAL AFHOLDES FOR TREDJE GANG

Der er endnu ledige pladser, hvis man ønsker at deltage i 'Familie-sprog-festival' i slutningen af efterårsferien 2019, uge 42 på Christianslyst ved Sønder Brarup i Sydslesvig.

Festivalen, der er for voksne og børn fra femårsalderen, fokuserer på at knytte venskaber mellem danskere og sydslesvigere og har i år temaet 'Vi knytter bånd mellem Danmark og Sydslesvig'. Festivalen arrangeres i et samarbejde mellem det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) og Grænseforeningens Kreds 20.

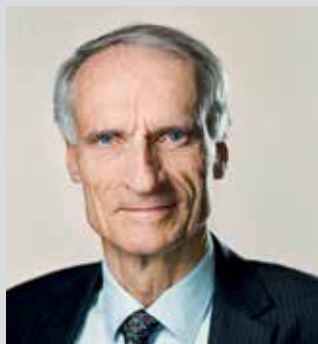
Udover sproglege og -undervisning vil der bl.a. være aktiviteter som 'tingfindertur', mørkeløb i skoven, lanterneværksted og -optog, sang og sanglege, spil samt fletteværksted.

Pris: 1300 kr. for en familie op til fire personer.

Tilmelding og betaling senest 6. september 2019 til Linn Grosser på mail linn@sdu.de.

For flere oplysninger og programfolder kontakt formand for Grænseforeningens Kreds 20, Kirsten Rykind-Eriksen, på mail rykind@bbsyd.dk eller tlf. 40 25 54 89.

Foto fra familie-sprog-festival i Sydslesvig i 2018.

BERTEL HAARDER BERETTER OM DET SÆRLIGE VED NORDEN

Folketingets 'grand old man', Bertel Haarder (V), er meget optaget af Norden og de nordiske sprog, hvilket han vil holde foredrag om i Sønderborg under overskriften "Sønderjylland – Norden og de nordiske sprog". Foredraget med Venstre-politiker, der bl.a. var minister for nordiske anliggender fra 2007 til 2010, er arrangeret af Grænseforening i Sønderborg i samarbejde med Foreningen Norden, Sprogforeningen og Biblioteket Sønderborg. Det sker den 27. september kl. 16.30 i Biblioteket Sønderborg, Nørre Havnegade 15, Sønderborg

FOREDRAG, MØDER OG TURE ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne åbne for alle.

SYDDANMARK

Fredericia - Middelfart

12. september kl. 09.30. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Fredericia Banegård. Besøg på Jaruplund Højskole, hvor der vil være frokost, og på Danevirke Museum, hvor der vil være rundvisning. Hjemkomst kl. ca. 18.30. Tilmelding og betaling senest 3. september til Marie Fink-Nielsen på 40 92 77 42 eller marie.fink-nielsen@gmail.com. Betaling sker til kontoen 2440 9200500097. Pris for medlemmer: 550 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.)

Fyn

24. august kl. 07.30. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Toldbodgade, Nyborg. Besøg på Chr. Lassens Mindestuer, sejltur på Slien til Mysunde samt rundvisning på Holm ved Nils Voltertsen. Tilmelding og betaling senest 1. juli til Eskild Gormsen på 22 78 43 62 eller begormsen@anarki.dk. Betaling sker til kontoen 2018 7785627094. Pris for medlemmer: 450 kr. (ikke-medlemmer 550 kr.)

Haderslev

28. september kl. 08.00. Udflugt til Landdagen i Kiel med afgang fra Jomfrustien, Haderslev. Rundvisning ved SSW's landsformand Flemming Meyer. Efterfølgende frokost og tur til Nicolaikiche i Eckernförde, hvor der vil blive serveret kaffe. Tilmelding til Finn Lyster på 74 52 59 79 eller 28 31 42 41 eller llstr@

post12.tele.dk. Tilmelding kan også ske til Peter Popp Andersen på 74 56 22 77 eller 20 66 76 22 eller kapopp@outlook.dk. Pris for medlemmer: 400 kr. (ikke-medlemmer 500 kr.).

Kolding og omegn

7. september kl. 10.00. Tur til Gråsten med besøg på Gråsten Slot, Papirmuseet og Det Gamle Apotek, hvor der vil blive serveret kaffe. Tilmelding senest 2. september til 40 32 98 87. Pris: 60 kr. (inkl. kaffe og kage).

Kreds 20

22. august kl. 17.00. Kvarterhuset, Junghansvej 121, Kolding. Foredrag "Fra mod hinanden til med hinanden" ved Henrik Becker-Christensen, tidligere generalkonsul i Flensborg. Tilmelding senest 20. maj til Kirsten Rykind-Eriksen på 40 26 54 89 eller rykind@bbsyd.dk. Arrangeret i samarbejde med Folkeuniversitetet. Pris: 50 kr. (inkl. kaffe)

Kreds 22

7. september kl. 10.00. Det Danske Hus, Alter Husumer Weg 220, Flensburg-Weiche. Kirkevandring i Flensborg og omegn med Gert Wienscke, forhenværende generalsekretær i SSF, og Bernd Engelbrecht, tidligere pressesekretær i SSF, som guider. Tilmelding senest 1. september til Ib Ansgar Jensen på 21 99 91 49 eller ansgar@esenet.dk. Pris for medlemmer: 200 kr. (inkl. kaffe, middag og bustransport) (ikke-medlemmer 250 kr.).

Rødding - Vejen

14. september kl. 07.15. Udflugt til Frederiksstad med opsamling i Brørup (07.15), Holsted (07.30), Vejen (07.50) og Rødding (08.05). Turen byder på sejltur, byvandring og et besøg på efterårsmarkedet på torvet. Tilmelding til 51

54 20 75 eller 74 84 16 31 eller 75 39 23 58. Pris: 300 kr.

Sønderborg

7. september kl. 08.00. Udflugt til Sydslesvig med afgang fra Nedre Parkering, Alsion, Sønderborg. Bus til Tønning med besøg på Multimar-museet, frokost på det danske forsamlingshus Skipperhuset samt stop ved Ejderdæmningen og et kystsikringsanlæg ved Vadehavet. Hjemkomst ca. kl. 20. Tilmelding senest 28. august til kifanoe@gmail.com eller 61 77 85 15. Betaling sker til kontoen 9797 000119400. Pris for medlemmer: 400 kr. (ikke-medlemmer 450 kr.).

27. september kl. 16.30. Biblioteket Sønderborg, Nørre Havnegade 15, Sønderborg. Foredrag "Sønderjylland – Norden og de nordiske sprog" ved Bertel Haarder, medlem af Folketinget. Arrangeret i samarbejde med Sprogforeningen, Foreningen Norden og Biblioteket Sønderborg. Pris: 50 kr.

15. oktober kl. 14.00. Riddersalen, Sønderborg Slot, Sønderbro 1, Sønderborg. 90 års jubilæum med paneldiskussion, taler, musik og mad. I panelet deltager Flemming Meyer, SSW, Jens Andresen, formand for Grænseforeningen og Sigfried Matlok, tidligere redaktør af det tyske mindretals avis, *Der Nordschleswiger*.

MIDTJYLLAND

Horsens og omegn

14. oktober kl. 19.00. Klostergården, Havne Allé 12A, Horsens. Foredrag ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis, der til september udgiver bogen "Danmark syd for grænsen", en kulturhistorisk guide. Pris: 50 kr. (inkl. smørrebrød, kaffe og te). ►

Kreds 21.

14. september kl. 12.00. Lejrskolehjemmet Vesterled, Vedsterledvej 76, Haurvig, Hvide Sande. Årsmødet på Vesterled.

Randers og omegn

18. september kl. 19.00. Store Sal, Helligåndshuset Randers, Skolestrede, Randers. Foredrag "Fra mod hinanden til med hinanden" ved Henrik Becker-Christensen, tidligere dansk generalkonsul i Flensborg. Arrangeret i samarbejde med Garderforeningen for Randers By og Omegn.

9. oktober kl. 19.00. FOF Randers, J.V. Martins Plads 1, Randers. Foredrag "Dengang vi drog af sted" ved organist Mette Nørup og lærer Poul Nørup med billeder, sang og fortælling.

Ringkøbing og omegn

19. september kl. 18.00. Medborgerhuset, Herningvej 7, Ringkøbing. Generalforsamling med fælles spisning og musik. Tilmelding senest 16. september til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris: 160 kr.

10. oktober kl. 19.30. Vestjyllands Højskole, Skraldhedevej 8, Ringkøbing. Foredrag og efterfølgende kaffebord ved Anders Fogh Jensen, forstander, filosof og forfatter. Tilmelding senest 7. oktober til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris: 80 kr.

25. oktober kl. 08.00. Højskolen Østersøen, Flensborgvej 48, Aabenraa. En weekend på højskole. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Skjern/Tarm/Videbæk.

Silkeborg-Hammel og omegn

16. september kl. 07.45. Todagstur til København med afgang fra p-pladsen ved Jyske Arena,

Ansvej 114, Silkeborg. Besøg på Grænseforeningens sekretariat i Peder Skrams Gade samt Arbejdermuseet, Grundtvigskirken og Christiansborg, hvor Christian Juhl, medlem af præsidiet og Sydslesvigudvalget, vil vise rundt. Overnatning på Hotel Absalon. Turansvarlige er Paul Rathje (22 74 18 67) fra Silkeborg-Hammel Grænseforening og Karen Marie Ravn (21 84 36 56) fra Viborgegnens Grænseforening. Arrangeret i samarbejde med Viborgegnens Grænseforening og ANS Rejser. Pris: 2.375 kr.

Skanderborg og omegn

25. august kl. 11.00. Ejer Bavnehøj, Skanderborg. Grænseforeningens Folkemøde på Ejer Bavnehøj bl.a. med friluftsgudstjeneste ved provst Jacob Køhn Andersen og taler af Venstre-politiker Søren Gade, medlem af Europa-Parlamentet og tidligere forsvarsminister, samt Jørgen Møllekær, chefredaktør på Flensborg Avis.

7. oktober kl. 19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Efterårsmøde ved Aage Augustinus, tidligere forstander på Ask Højskole og Rude Strand Seniorhøjskole. Pris: 30 kr. (inkl. kaffe, te og kage).

Skiveegnen

24. september kl. 19.00. Skive Bibliotek, Østergade 25, Skive. Foredrag "Krigen om de faldne" ved Lars N. Henningsen, forhenværende arkivar og forskningsleder.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

24. august kl. 07.15. Udflugt til Sønderjylland og Sydslesvig med afgang fra Skjern Tekniske Skole, Skolebyen, Skjern. Besøg på Zeppelin- og Garnisonmuseum i Tønder samt rundvisning og middag i venskabsbyen Lade-

lund. Hjemkomst ca. 21.45. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com. Pris for medlemmer: 550 kr. (ikke-medlemmer 600 kr.).

10. september kl. 19.00. Videvangsvej 6, Videbæk. Udflugt til Thyras Plantage og Nørre Vium Kirke. Pris: 75 kr.

8. oktober kl. 19.00. Vestjyllands Kunstpavillon Videbæk, Henning Larsens Vej 3, Videbæk. Udflugt til Videbæk med besøg på Kunstpavillonen og Videbæk Kirke, hvor der vil være kaffe. Pris: 75 kr.

25. oktober kl. 08.00. Højskolen Østersøen, Flensborgvej 48, Aabenraa. En weekend på højskole. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Ringkøbing.

Viborgegnen

16. september kl. 07.00. Todagstur til København med afgang fra Tinghallen, Tingvej 2, Viborg. Besøg på Grænseforeningens sekretariat i Peder Skrams Gade samt Arbejdermuseet, Grundtvigskirken og Christiansborg, hvor Christian Juhl, medlem af præsidiet og Folketingets Sydslesvigudvalg, vil vise rundt. Overnatning på Hotel Absalon. Turansvarlige er Paul Rathje (22 74 18 67) fra Silkeborg-Hammel Grænseforening og Karen Marie Ravn (21 84 36 56) fra Viborgegnens Grænseforening. Arrangeret i samarbejde med Grænseforening for Silkeborg-Hammel og omegn og ANS Rejser. Pris: 2.375 kr.

Aarhus, Grænseforeningen

9. september kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Ris-skov. Foredrag ved forfatter Tom Buk-Swienty, der fortæller om sin bog "Det ensomme hjerte" og om sin baggrund i Sønderjylland.

NORDJYLLAND**Aalborg**

23. september kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Foredrag "Første verdenskrigs afslutning og grænselandet" ved Henrik Becker-Christensen, tidligere dansk generalkonsul i Flensborg.

Mariager Fjord

30. september kl. 13.30. Kulturhuset, Bluhmesgade 19, Arden. Byvandring i Arden med forhenværende vognmand Niels Jørgen Bertelsen som guide. Arrangeret i samarbejde med Arden Lokalhistorisk Forening og Arkiv. Pris: 50 kr. (inkl. kaffe og kage).

SJÆLLAND**Guldborgsund**

25. august kl. 10.00. Udflugt til Maribosøerne med turbaåden Anemonen. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen for Lolland. Tilmelding senest 19. august på 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris for medlemmer: 150 kr. (inkl. sejl-tur, guide, kage og kaffe) (ikke-medlemmer 200 kr.).

8. oktober kl. 19.00. Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Foredrag "En familie på begge sider af grænsen i det 20. århundrede" ved Jens Andresen, formand for Grænseforeningen, der fortæller om sin opvækst i Sydslesvig.

Gørlev og Høng

3. september kl. 08.00. Udflugt til Sønderjylland og Sydslesvig bl.a. med stop ved Genforenings- og Grænsemuseet, Skamlingsban-ken, Glücksborg Slot, Hedeby, Cathrinesminde Teglværksmuseum og Broager Kirke. Tilmelding til Henning Bonde på 58 25 02 58 eller 40 56 37 25 eller henning.bonde@yahoo.com. Pris: 2.100 kr. (plus 200 kr. for enkeltværelse).

Hillerød

26. september kl. 19.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C, Hillerød. Foredrag ved Max Kahrman, formand for Grænseforeningen Ungdom (GFU), om GFU's syn på Grænseforeningen, både i 2020 og årene efter.

30. oktober kl. 16. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C, Hillerød. Foredrag ved Anni Matthiesen, tidligere formand og nuværende medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg, om arbejdet til gavn for det danske mindretal.

24. november kl. 14. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C. Foredrag ved sydslesvigske Tove Krebs Lange, børnebogsforfatter og illustratør, der vil fortælle om sin seneste bog 'Betyder det noget?', som handler om en sydslesvigsk pige.

Lolland

25. august kl. 10.00. Udflugt til Maribosøerne med turbaften Anemomen. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen for Lolland. Tilmelding senest 19. august på 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk. Pris for medlemmer: 150 kr. (inkl. sejltur, guide, kage og kaffe) (ikke-medlemmer 200 kr.).

Midtsjælland

24. oktober kl. 19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, Viby Sjælland. Efterårsmøde med foredrag "Fra Jægerkorps til prædikestol - en skæbnehistorie" ved Stephen Egede Glahn, tidligere soldat og sognepræst.

Ringsted og omegn

13. september kl. 08.00. Tredagstur til Sydslesvig bl.a. med besøg på Vadehavscenret ved Ribe, koncentrationslejren Husum Schwesing, Lyksborg Slot og

Hedeby. Tilmelding senest 20. august til Mogens Larsen på 25 21 30 51 eller mogensklarsen@mail.dk. Pris: 2995 kr. (plus 300 kr. ved enkeltværelse).

9. oktober kl. 19.30. Ringsted Kulturhus, Søgade 3, Ringsted. Foredrag ved Jørn Buch, seminarielektor og forfatter, om Anden Verdenskrig. Pris for medlemmer: 50 kr. (ikke-medlemmer 60 kr.).

HOVEDSTADEN**Hillerød**

6. september kl. 08.00. Tredagstur til Sønderjylland og Sydslesvig med afgang fra både Helsingør, Espergærde, Hillerød og Jørlunde. Bl.a. besøges Vadehavscenret ved Ribe, Egerfærde danske kirke, Flensborghus og det tyske mindretals kontor i Aabenraa. Tilmelding til Bent Kauffmann på 48 25 25 11 eller bent@panikrejser.dk. Betaling sker til

kontoen 2348 0742761169. Pris for medlemmer: 3200 kr. (plus 250 kr. ved enkeltværelse) (ikke-medlemmer 3500 kr.).

Københavns Vestegn

13. september 07.30. Tredagstur til Sønderjylland med afgang fra Lyngby St., Herlev St., og Høje Taastrup St. Bl.a. besøges Tirpitz Museum, Schackenborg Slot, Trøjborg Slotsruin og Zeppelin- & Garnisonsmuseum i Tønder. Tilmelding til Marlies Lorenzen på 25 33 56 89 eller 44 84 45 27 eller marliesgun@gmail.com. Betaling sker til kontoen 1552 5722950. Depositum på 1000 kr. betales ved tilmelding. Restbeløb betales senest 30. august. Pris: 2700 kr. (plus 200 kr. ved enkeltværelse).

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk.
Deadline: 20. september 2019.

Grænsen nr. 4/august 2019

81. årgang

Udgiver

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Flemming Jeppesen/Fokus

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2019

Nr. 5: 10. oktober

Nr. 6: 5. december

Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato

Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:

www.graenseforeningen.dk/graensen

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Grænseforeningen Ungdom

Max Kahrman, Frederiksberg
Frigga Loeck, Frederiksberg

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

POST**PP**

DANMARK

Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138

Foto: Friedrich M. Schreiber/Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Dronning Margrethe og Prins Henrik på besøg i Flensborg i 1978

REGENTBESØG I SYDSLESVIG ER OGSÅ POLITIK

Dronning Margrethe besøger den 3. til 6. september Sydslesvig og det danske mindretal. Regentbesøg i Sydslesvig har gennem historien ikke altid været så ligetil på grund af politiske spændinger i grænselandet

Af Alexander Leicht Rygaard

En junaften i 1978 sejlede kongeskibet Dannebrog fra Flensborg Havn, mens en enorm menneskemængde var mødt op på land for at vinke farvel. På skibets bro stod dronning Margrethe og prins Henrik og vinkede tilbage til de mange fremmødte tyskere og danskere, der fulgte afslutningen på dette første danske monarkbesøg i Sydslesvig siden 1864.

Den 3. til 6. september i år vender dronningen tilbage til Flensborg og Sydslesvig for første gang siden 2008, hvor hun var med til at indvie A.P. Møller Skolen i Slesvig. Det sker forud for 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark i 2020 på dronningens eget initiativ.

Regentbesøg i Sydslesvig har dog ikke altid været ligetil, forklarer Sebastian Olden-Jørgensen, lektor i historie på Saxo-Instituttet på Københavns Universitet med speciale i hofhistorie. For i perioden fra 1864 og frem til 1978 var den politiske situation i grænselandet præget af nationalisme, krig og genforening, og det gjorde det svært for Kongehuset at tilgodese Sydslesvig.

“Efter freden i 1864, hvor Danmark tabte

Slesvig-Holsten, kunne Kongehuset ikke tillade sig at gøre ting, der demonstrerede, at man ikke respekterede freden, som f.eks. at besøge Sydslesvig, der nu var et tysk område”, forklarer han.

“Først med København-Bonn-erklæringerne i 1955, længe efter Genforeningen i 1920, var det politiske klima til at navigere i for Kongehuset. At dronning Margrethes besøg så først kom i 1978 viser, hvor følsomt det nationale spørgsmål har været”, tilføjer Sebastian Olden-Jørgensen, der mener, at politik også har haft en betydning i forhold til dronningens kommende besøg til efteråret.

“Ved at lægge besøget året før selve den store genforeningsfejring til næste år, undgår man igen, at det bliver for politisk. At besøget samtidig bliver en del af dronningens årlige sommertogt gør, at det forekommer naturligt og som ‘business as usual’”, forklarer Sebastian Olden-Jørgensen.

Dronningens besøg til efteråret involverer også et besøg i Kiel.

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63